
Vähittäiskaupan taustaselvitys

KPMG

Annastiina Holmberg
Minna Tuominen-Thuesen

Sisältö

1.	Johdanto	1
2.	Vähittäiskaupan nykytila.....	2
2.1	Määritelmä.....	2
2.2	Tilastoanalyysi.....	2
2.2.1	Vähittäiskauppa	4
2.2.2	Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä.....	5
2.2.3	Vähittäiskauppa erikoismyymälöissä	5
2.3	Henkilöautojen, matkailuvaunujen ja moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa.....	9
2.4	Kauppankitoiminta.....	10
2.5	Vähittäiskaupan työvoima	11
2.5.1	Toimialojen työlliset.....	11
2.5.2	Kaupan alan koulutusalat ja keskeiset ammattiryhmät.....	13
2.6	Vähittäiskaupan suurimmat toimijat	17
3.	Liiketalouden ja kaupan alan koulutus Suomessa	19
3.1	Liiketalouden ja kaupan opintoala.....	19
3.2	Ammatillinen koulutus.....	21
3.2.1	Liiketalouden ja kaupan ala	21
3.2.2	Tekniikan ja liikenteen ala.....	22
3.3	Ammattikorkeakoulutus	22
3.4	Yliopistokoulutus.....	23
4.	Vähittäiskaupan järjestäytyminen	25
4.1	Etujärjestöjä	25
4.2	Yrittäjäjärjestöjä.....	25
4.3	Työntekijäjärjestöjä.....	27
4.4	Muita toimijoita	28
5.	Vähittäiskauppaa koskevat kehittämishankkeet ja ennakointihankkeiden tulosten yhteenveto.....	29
5.1	Kehittämishankkeet	29
5.2	Ennakointihankkeiden tulosten yhteenveto.....	31
5.2.1	Palvelut 2020.....	31
5.2.2	2015+ Vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet.....	35

5.2.3 Pirkanmaan kaupan alan ennakointiselvitys.....	41
5.2.4 Muut.....	42
6. Vähittäiskaupan työpaikkailmoitusanalyysin keskeisimmät tulokset.....	44
6.1 Vähittäiskaupan työpaikkailmoitusanalyysi pl. ruokakaupat.....	44
6.2 Ruokakaupan työpaikkailmoitusten analyysi.....	45
7. Vähittäiskaupan C&Q osaamistarpeiden haastatteluaineiston analyysi	47
7.1 Osaamistarpeet.....	49
7.2 Osaamispuutteet.....	52
7.3 Rekryointitarpeet.....	52
8. Johtopäätökset.....	54
9. Lähteet	58
10. Liitteet	59
Liite 1: Yhteenveto koulutuksesta maakunnittain ja oppilaitoksittain, tietoa vuonna 2013 tutkinnon suorittaneista maakunnittain ja oppilaitoksittain.....	59
Liite 2: Foredata Oy - Vähittäiskaupan ja elintarvikkeiden, juomien ja tupakan erikoistumattoman vähittäiskaupan työpaikkailmoitusanalyysit.....	59

1. Johdanto

Tämä selvitys on tehty tausta-aineistoksi Opetushallituksen vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeita koskevaan ennakointihankkeeseen. Selvityksen tarkoituksena on antaa taustatietoa vähittäiskaupan alasta ennakointiryhmän jäsenille.

Toisessa luvussa on kuvattu tilastotietojen perusteella vähittäiskaupan nykytila. Nykytilan kuvaus sisältää toimipaikkojen ja henkilöstön määrän sekä liikevaihdon. Kehitystä kuvataan vuoden 2008 vertailutiedoin. Tilastoaineisto on kerätty Tilastokeskuksen tilastoista, jossa vähittäiskauppa luokitellaan päätoimialaluokkaan G47 vähittäiskauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien vähittäiskauppa). Ajoneuvojen, matkailuvaunujen ja muiden moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa tilastoidaan päätoimialaluokkaan G45, josta tähän selvitykseen on valittu vähittäiskauppa koskevat alatoimialat 45112 (henkilöautojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa) ja 45192 (matkailuvaunujen ja muualla luokittelemattomien moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa). Rahoitukseen ja vakuutustoimintaan liittyvä vähittäiskauppa tilastoidaan päätoimialaluokkaan K64, josta tähän selvitykseen on valittu 64190 (muu pankkitoiminta).

Nykytilan kuvauksessa esitetään Opetushallinnon tilastoista kerättyä tietoa vähittäiskaupan työvoimasta sisältäen työllisten koulutustaustan ja keskeiset ammattiryhmät. Lisäksi esitetään karkea kuvaus suurimpien vähittäiskaupan toimijoiden Keskon, S-Ryhmän ja Stockmannin toiminnasta ja kehityssuuntauksista.

Kolmannessa luvussa on kuvattu vähittäiskauppaan välittömästi ja välillisesti liittyvää koulutusta ja tutkintoja koulutustasoittain. Tutkinnon suorittaneiden määrät maakunnittain ja oppilaitoksittain on tarkemmin kuvattuna taulukoissa, jotka ovat tämän taustaselvityksen liitteessä 1.

Neljännessä luvussa on listattu alan työmarkkinatoimijoita; etujärjestöjä, yrittäjäjärjestöjä ja työntekijäjärjestöjä sekä alan muita toimijoita.

Viidennessä luvussa on esitetty Tekesin rahoitusosuus vähittäiskaupan alalla toimiville yrityksille ja muille yhteisöille. Lisäksi taustaselvityksessä on käyty läpi alan ennakointihankkeista laadittuja loppuraportteja, joiden tavoitteet ja tulokset on esitetty tässä luvussa.

Kuudennessa luvussa on yhteenveto Foredata Oy:n laatimasta vähittäiskaupan alan työpaikkailmoitusten analyysistä. Analyysi on kokonaisuudessaan tämän taustaselvityksen liitteessä 2.

Seitsemännessä luvussa on esitetty analyysi C&Q Systems Oy:n teettämän osaamistarvekartoituksen haastatteluiden tuloksista.

Selvityksen on laatinut KPMG Oy ja Opetushallitus on sitä työn edetessä kommentoinut.

2. Vähittäiskaupan nykytila

2.1 Määritelmä

Vähittäiskaupalla tarkoitetaan tässä selvityksessä uusien tai käytettyjen tavaroiden kauppaa pääasiassa yksityisille kuluttajille henkilökohtaiseen tai kotitalouskäyttöön. Kuvassa 1 on esitetty vähittäiskaupan osa-alueet.

Kuva 1: Vähittäiskaupan tuotteet, aputoiminnot ja myyntipaikat

2.2 Tilastoanalyysi

Vähittäiskaupan nykytilaa on kuvattu tilastoanalyysillä, joka sisältää vähittäiskauppaan kuuluvien alatoimialojen toimipaikan, henkilöstön ja liikevaihdon Suomessa.

Tässä selvityksessä vähittäiskauppaan on sisällytetty Tilastokeskuksen toimialaluokituksen (TOL 2008) mukaisesti:

- Vähittäiskauppa (47)
  - Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä (471)
  - Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä (472)
  - Ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa (473)
  - Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä (474)
  - Muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä (475)
  - Kulttuuri- ja vapaa-ajan tuotteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä (476)
  - Muiden tavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä (477)
  - Tori- ja markkinakauppa (478)
  - Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä (pl. tori- ja markkinakauppa) (479)
- Henkilöautojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa (45112)
- Matkailuvaunujen ja muualla luokittelemattomien moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa (45192)
- Kauppapankit (64190)

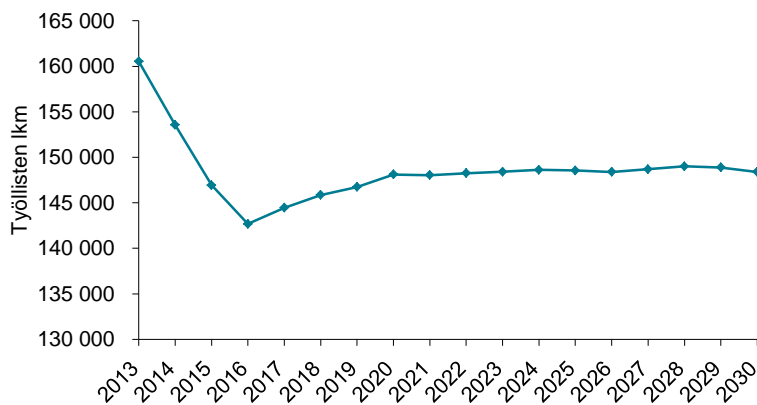
Taulukko 1 alla osoittaa päättilastoluokkien toimipaikat, henkilöstömäärän ja liikevaihdon vuodelta 2013.

Taulukko 1: Vähittäiskauppaan sisältyvien tilastoluokitusten yhteenveto

VUOSI 2013	Toimipaikat	Henkilöstö	Liikevaihto 1000 euroa (yhteensä kaikki kokoluokat)
Vähittäiskauppa	29 367	134 511	38 885 437
Henkilöautojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa	1 944	5 394	5 935 622
Matkailuvaunujen ja muualla luokittelemattomien moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa	100	198	113 599
Kauppanpankit	1 331	21 271	-
Yhteensä	32 742	161 374	44 934 658

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Tässä taustaselvityksessä tarkastellut toimialat työllistävät Suomessa keskimäärin 160 000 henkilöä. Vuonna 2014 toimialat työllistivät Tilastokeskuksen tilastojen mukaan 161 374 henkilöä. VATT:n politiikkaskenaarion mukaan kaupan toimialaryhmän työllisyys vähenee 7,6 % vuodesta 2013 vuoteen 2030. Työllisyyden vähentymisen on ennakoitu osittain johtuvan tuotantomuotojen uudistumisesta; mm. verkkokauppa yleisty ja kassapalvelut vähentyvät. Toisaalta ennustetaan, että mm. logistiikkapalvelut korvaavat kassapalveluita, ja kohdistavat työvoiman käyttöä uudelleen. Tämän vuoksi työvoiman ei ennusteta merkittävästi vähenevän. Kuvio 1 osoittaa VATT:n ennusteen mukaan kaupan toimialaryhmän työllisyyden kehittymisen vuodesta 2013 vuoteen 2030.

Kuvio 1: Vähittäiskaupan työllisyyden ennuste¹

¹ Lähde: VATT-Politiikkaskenaario - 3.3.2015 ennustelaskelma kaupan toimialojen työllisyys (Mitenna-luokitus)

2.2.1 Vähittäiskauppa

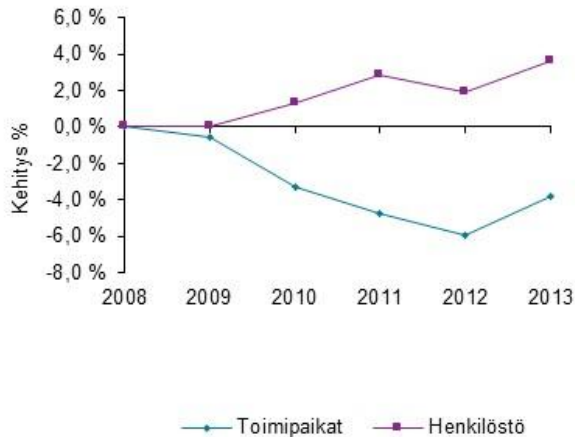
Vähittäiskauppa on tilastoissa jaettu erikoistumattomiin ja erikoistuneisiin myymälöihin. Erikoistumattomia myymälöitä on Suomessa n. 5 000 ja erikoismyymälöitä 24 000 kappaletta. Taulukossa 2 on esitetty vähittäiskaupan toimipaikkojen, henkilöstömäärän ja liikevaihdon jakautuminen erikoistumattomaan ja erikoistuneeseen vähittäiskauppaan vuoden 2013 tilastotietojen perusteella.

Taulukko 2: Erikoistumattoman ja erikoistuneen vähittäiskaupan tilastoyhteenveto

VUOSI 2013 Vähittäiskauppa	Toimipaikat	Henkilöstö	Liikevaihto 1000 euroa
Erikoistumattomat myymälät	5 056	59 766	19 110 797
Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan erikoistumaton vähittäiskauppa	4 429	34 620	12 909 633
Muu vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä	627	25 146	6 201 164
Erikoismyymälät	23 726	74 745	19 774 640
Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä	1 675	5 159	1 736 836
Ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa	1 209	4 938	2 958 439
Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden vähittäiskauppa	1 092	4 097	1 588 848
Muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä	4 804	20 568	5 667 063
Kulttuuri- ja vapaa-ajan tuotteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä	2 178	6 364	1 460 056
Muiden tavaradoiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä	10 628	31 412	5 668 015
Tori- ja markkinakauppa	272	310	31 489
Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä	1 868	1 897	663 894

Lähde: Toimialaonline <http://www2.toimialaonline.fi/>

Vähittäiskaupan toimipaikkojen lukumäärä on laskenut n. 4 % vuodesta 2008 vuoteen 2013. Sitä vastoin henkilöstömäärä on kasvanut n. 4 % vuodesta 2008 vuoteen 2013. Kuvio 2 osoittaa toimipaikkojen ja henkilöstömäärän muutoksen vuosina 2008–2013.

Kuvio 2: Vähittäiskaupan toimipaikkojen ja henkilöstömäärän muutos, %²

² Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

2.2.2 Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä

Vähittäiskauppatoiminta erikoistumattomissa myymälöissä sisältää päivittäistavaroiden eli elintarvikkeiden, juomien ja tupakan erikoistumattoman vähittäiskaupan. Tähän kategoriaan sisältyvät isot ja pienet supermarketit, valintamyymälät ja kioskit, itsepalvelutavaratalot, tavaratalot ja pienoistavaratalot. Suurimmat ja tunnetuimmat toimijat ovat Kesko, SOK, Stockmann, Suomen Lähikauppa, Lidl ja R-Kioski.

Vähittäiskauppaan kuuluvista alatoimialoista esitetään toimipaikkojen, henkilöstön ja liikevaihdon kehitys vuoteen 2008 verrattuna.

Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä	Toimipaikat 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstömäärä 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä yhteensä	5 243	-7 %	59 766	10 %	19 110 797	17 %
Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan erikoistumaton vähittäiskauppa	4 578	-9 %	34 620	11 %	12 909 633	22 %
Isot supermarketit (yli 1000 m2)	504	8 %	11 818	12 %	5 869 097	28 %
Pienet supermarketit (yli 400 enintään 1000 m2)	648	34 %	8 722	46 %	2 853 893	40 %
Valintamyymälät (yli 100, alle 400 m2)	2 192	-21 %	10 716	-14 %	3 658 040	-1 %
Elintarvike-, makeis- ym. kioskit (alle 100 m2)	1 234	-17 %	3 364	-5 %	528 603	14 %
Muu vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä	665	9 %	25 146	8 %	6 201 164	8 %
Itsepalvelutavaratalot (yli 2500 m2)	322	21 %	15 046	14 %	3 942 942	0 %
Tavaratalot (yli 2500 m2)	55	20 %	6 779	1 %	1 398 506	28 %
Pienoistavaratalot ja muut erikoistumattomat myymälät (alle 2500 m2)	288	-6 %	3 320	-4 %	859 716	15 %

Taulukko 3: Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

2.2.3 Vähittäiskauppa erikoismyymälöissä

Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan myynti erikoismyymälöissä

Päivittäistavaroiden myynti erikoismyymälöissä sisältää vähittäiskaupan tuotealoittain erikoistuneissa myymälöissä.

Taulukko 4: Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä

Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä	Toimipaikat 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstömäärä 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä yhteensä	1 720	2 %	5 159	9 %	1 736 836	13 %
Hedelmien, marjojen ja vihannesten vähittäiskauppa	150	-11 %	224	19 %	34 587	-5 %
Lihan ja lihatuotteiden vähittäiskauppa	88	0 %	254	17 %	44 576	24 %
Kalan, äyriäisten ja nilviäisten vähittäiskauppa	155	-18 %	475	4 %	126 472	30 %
Leipomotuotteiden ja makeisten vähittäiskauppa	279	0 %	685	22 %	76 424	21 %
Leipomotuotteiden vähittäiskauppa	199	3 %	539	28 %	60 116	28 %
Makeisten vähittäiskauppa	80	-9 %	147	2 %	16 307	-7 %
Alkoholi- ja muiden juomien vähittäiskauppa	363	3 %	2 236	-5 %	1 175 021	4 %
Tupakkatuotteiden vähittäiskauppa	6	50 %	9	78 %	2 397	87 %
Muu vähittäiskauppa erikoismyymälöissä	679	10 %	1 277	24 %	277 359	42 %
Jäätelökioskit	90	-9 %	196	-26 %	14 580	-43 %
Luontaistuotteiden vähittäiskauppa	369	-1 %	662	19 %	149 097	34 %
Muu päivittäistavaroiden erikoisvähittäiskauppa	220	38 %	419	54 %	113 682	62 %

Ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa

Ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa sisältää huoltamotoiminnan ja polttoaineiden vähittäiskaupan automaateista.

Taulukko 5: Ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa

Ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa	Toimipaikat 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstömäärä 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskauppa yhteensä	1 235	-13 %	4 938	-6 %	2 958 439	-8 %
Huoltamotoiminta	1 150	-12 %	4 899	-6 %	1 750 059	4 %
Polttoaineiden vähittäiskauppa automaateista	85	-16 %	39	-38 %	1 208 380	-25 %

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Tieto- ja viestintätekniisten laitteiden vähittäiskauppa

Tieto- ja viestintätekniisten laitteiden vähittäiskauppa sisältää tietokoneiden, puhelimien yms. ja viihde-elektroniikan vähittäiskaupan erikoismyymälöissä.

Taulukko 6: Tieto- ja viestintätekniisten laitteiden vähittäiskauppa

Tieto- ja viestintätekniisten laitteiden vähittäiskauppa	Toimipaikat 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstömäärä 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Tieto- ja viestintätekniisten laitteiden vähittäiskauppa yhteensä	1 138	-14 %	4 097	-20 %	1 588 848	-7 %
Tietokoneiden, niiden oheislaitteiden ja ohjelmistojen vähittäiskauppa	452	-3 %	1 529	5 %	550 569	12 %
Televiestintälaitteiden vähittäiskauppa	422	-11 %	961	-11 %	395 078	12 %
Viihde-elektroniikan vähittäiskauppa	264	-37 %	1 607	-48 %	643 201	-35 %

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskauppa

Muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskauppa sisältää kodin sisustamiseen soveltuvien tavaroiden myymisen erikoismyymälöissä.

Taulukko 7: Muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskauppa

Muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskauppa	Toimipaikat 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstömäärä 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskauppa yhteensä	4 846	-8 %	20 568	-1 %	5 667 063	13 %
Tekstiilien vähittäiskauppa	569	-24 %	1 096	-23 %	133 951	-5 %
Rautakauppatavaran, maalien ja lasin vähittäiskauppa	1 684	1 %	9 976	4 %	3 178 423	19 %
Mattojen, tapettien ja lattianpäällysteiden vähittäiskauppa	254	-23 %	795	-12 %	134 645	-23 %
Sähköisten kodinkoneiden vähittäiskauppa	435	-5 %	1 500	5 %	472 438	6 %
Huonekalujen, valaisimien ja muualla luokittelemattomien taloustarvikkeiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä	1 904	-11 %	7 202	-5 %	1 747 606	8 %

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Tähän ryhmään kuuluvia tunnettuja ketjuja ovat mm. Eurokangas, S-Rauta, K-Rauta, Byggmax, Biltema, RTV-yhtymä, Stark, Kodin Terra, Kodin 1, Gigantti, Verkkokauppa.com, Konelux, Hobby Hall, Ikea, Sotka, Masku, Asko, Vepsäläinen, Ikea, Isku, Boknäs, Stemma ja ON24.

Kulttuuri- ja vapaa-ajantuotteiden vähittäiskauppa

Kulttuuri- ja vapaa-ajantuotteiden vähittäiskauppa sisältää kirjojen, sanomalehtien, musiikki- ja videotalenteiden, urheiluvälineiden sekä pelien ja leikkikalujen vähittäiskaupan erikoismyymälöissä.

Taulukko 8: Kulttuuri- ja vapaa-ajantuotteiden vähittäiskauppa

Kulttuuri- ja vapaa-ajan tuotteiden vähittäiskauppa	Toimipaikat 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstömäärä 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Kulttuuri- ja vapaa-ajan tuotteiden vähittäiskauppa yhteensä	2 178	-5 %	6 364	-4 %	1 460 056	10 %
Kirjojen vähittäiskauppa	312	-21 %	1 128	-30 %	197 842	-27 %
Sanomalehtien vähittäiskauppa	352	-4 %	695	-34 %	69 099	-84 %
Musiikki- ja videotallenteiden vähittäiskauppa	73	-5 %	113	-10 %	14 612	-35 %
Urheiluvälineiden vähittäiskauppa	1 299	-1 %	4 137	8 %	1 119 253	22 %
Pelien ja leikkikalujen vähittäiskauppa	142	1 %	292	-3 %	59 251	11 %

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Tähän ryhmään kuuluvia tunnettuja ketjuja ovat mm. Adlibris, Suomalainen kirjakauppa, Akateeminen kirjakauppa, Booky, Kirjatori, R-kioski, Suomalainen kirjakauppa, Akateeminen Kirjakauppa, Anttila Top Ten, Levykauppa Äx, Intersport, Stadium, Sportia, Top-Sport, Budget Sport, XXL, Toys R us, Lelut24, BR-Lelut, Lekmer ja Leikkien.fi.

Muiden tavaroiden vähittäiskauppa

Muiden tavaroiden vähittäiskauppa sisältää kulutustavaroiden ja lääkkeiden sekä käytettyjen tavaroiden vähittäiskaupan.

Taulukko 9: Muiden tavaroiden vähittäiskauppa

Muiden tavaroiden vähittäiskauppa	Toimipaikat 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstömäärä 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Muiden tavaroiden vähittäiskauppa yhteensä	10 668	-4 %	31 412	1 %	5 668 015	6 %
Vaatteiden vähittäiskauppa	2 754	3 %	9 672	0 %	1 523 923	10 %
Jalkineiden vähittäiskauppa	523	-8 %	1 332	-4 %	217 428	10 %
Apteekit	859	7 %	7 926	3 %	2 273 007	3 %
Terveystuotteiden vähittäiskauppa	189	21 %	396	41 %	122 339	49 %
Kosmetiikka- ja hygieniatuotteiden vähittäiskauppa	485	-1 %	877	12 %	142 439	28 %
Kukkien, kasvien, siementen, lannoitteiden, lemmikkieläinten ja niiden ruokien vähittäiskauppa	1 542	-4 %	3 187	9 %	384 014	11 %
Kultasepänteosten ja kellojen vähittäiskauppa	655	-2 %	1 725	-1 %	250 650	6 %
Muu uusien tavaroiden vähittäiskauppa	2 785	-13 %	5 105	-5 %	663 151	-6 %
Käytettyjen tavaroiden vähittäiskauppa myymälöissä	876	-15 %	1 192	-26 %	91 064	-26 %

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Tähän ryhmään kuuluvia tunnettuja ketjuja ovat mm. H&M, Bik Bok, Cubus, Zara, Mango, Gina Tricot, New Yorker, Indiska, KappAhl, Lindex, Seppälä, JC, Moda, Mango, Vero Moda, Only, Vila, Jack & Jones, Dressman, New Yorker, Halonen, Monki, Cos, Union Five, K-Kenkä, Andiamo, Zio, Nilson, DinSko, Sko-punkten, Vagabond, Yliopiston apteekki, Avainapteekit, Hyvän mielen apteekit, Oma PLUS Apteekki, Kick's, Stockmann Beauty, Sokos Emotion, Yves Rocher ja Musti ja Mirri.

Tori- ja markkinakauppa

Tori- ja markkinakauppa sisältää päivittäis- ja kulutustavaroiden myynnin kojuista ja toreilla.

Taulukko 10: Tori- ja markkinakauppa

Tori- ja markkinakauppa	Toimipaikat 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstömäärä 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Tori- ja markkinakauppa yhteensä	304,0	1 %	310,0	22 %	31 489,0	18 %
Eiintarvikkeiden, juomien ja tupakkatuotteiden vähittäiskauppa kojuista ja toreilla	191,0	-1 %	204,0	25 %	21 071,0	24 %
Tekstiilien, vaatteiden ja jalkineiden vähittäiskauppa kojuista ja toreilla	23,0	17 %	19,0	37 %	1 493,0	35 %
Muiden tavaroiden vähittäiskauppa kojuista ja toreilla	90,0	-1 %	87,0	11 %	8 926,0	1 %

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä

Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä sisältää verkkokaupan ja postimyyntin.

Taulukko 11: Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä

Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä (pl. Tori- ja markkinapaikka)	Toimipaikat 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstömäärä 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä yhteensä	2 035	21 %	1 897	-5 %	663 894	17 %
Vähittäiskauppa postimyyntiliikkeiden tai Internetin välityksellä	605	38 %	986	-14 %	523 895	12 %
<i>Kirjojen, musiikki- ja videotallenteiden postimyynti ja verkkokauppa</i>	37	-3 %	66	-17 %	46 027	12 %
<i>Vaatteiden postimyynti ja verkkokauppa</i>	84	17 %	97	37 %	33 149	14 %
<i>Laajan valikoiman postimyynti ja verkkokauppa</i>	162	57 %	310	-120 %	179 100	-50 %
<i>Muu postimyynti ja verkkokauppa</i>	322	38 %	513	41 %	265 619	55 %
Muu vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä	1 430	14 %	910	4 %	139 999	32 %

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Verkkokaupan kehitys verrattuna muuhun vähittäiskauppaan erikoismyymälöissä

Verkkokaupan toimipaikkojen määrä on merkittävästi kasvanut vuodesta 2008 vuoteen 2013. Kuvio 3 osoittaa toimipaikkojen määrän kehityksen niillä kauppapaikoilla, jotka ovat keskittyneet muiden kotitaloustavaroiden myyntiin, kulttuuri- ja vapaa-ajan tuotteiden myyntiin ja muiden tavaroiden myyntiin erikoisliikkeissä sekä vähittäiskauppaan muualla kuin myymälöissä (verkkokauppa ja postimyynti).

Kuvio 3: Vähittäiskaupan toimipaikkojen kehitys³

³ Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

2.3 Henkilöautojen, matkailuvaunujen ja moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa

Henkilöautojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen kauppa sisältää uusien ja käytettyjen ajoneuvojen (väh. 3,5 tonnia painavat), kuten henkilöautojen ja muiden kuin tiellä käytettävien moottoriajoneuvojen vähittäiskaupan myymälöissä, huutokaupassa ja Internetissä.

Matkailuvaunujen ja muualla luokittelemattomien moottoriajoneuvon vähittäiskauppa sisältää uusien ja käytettyjen matkailuajoneuvojen ja muiden kuin tiellä käytettävien yli 3,5 tonnia painavien maastoajoneuvojen vähittäiskaupan.

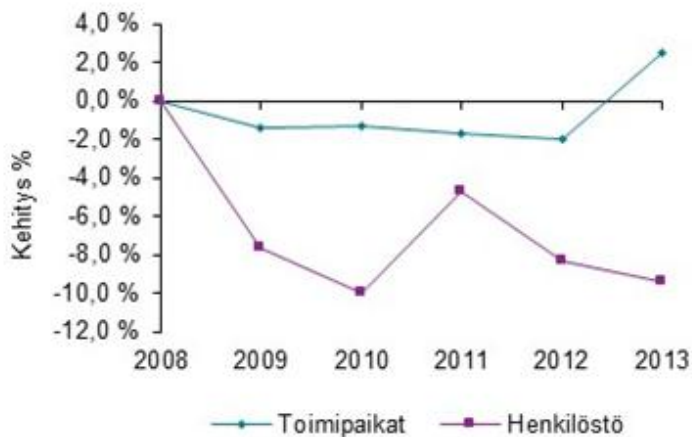
Taulukossa 11 kuvataan molempien tilastoluokkien osalta toimipaikkojen, henkilöstön ja liikevaihdon kehitys vuoteen 2008 verrattuna.

Taulukko 12: Henkilöautojen, matkailuvaunujen ja moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa

Henkilöautojen, matkailuvaunujen ja moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa	Toimipaikat 2013	2008	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstö määrä 2013	2008	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	2008	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Henkilöautojen, matkailuvaunujen ja moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa yhteensä	2 044	1 993	2 %	5 592	6 117	-9 %	6 049 221	7 478 598	-24 %
Henkilöautojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa	1 944	1 873	4 %	5 394	5 848	-8 %	5 935 622	7 271 060	-22 %
Matkailuvaunujen ja muualla luokittelemattomien moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa	100	120	-20 %	198	269	-36 %	113 599	207 538	-83 %

Lähde: toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Henkilöautojen, matkailuvaunujen ja moottoriajoneuvojen vähittäiskaupan toimipaikkojen määrä on noussut 51 toimipaikalla vuodesta 2008 vuoteen 2013. Henkilöstön lukumäärä sen sijaan on vähentynyt 525 henkilöllä. Alla oleva kuvaaja osoittaa toimipaikkojen ja henkilöstömäärän muutoksen vuosina 2008–2013.

Kuvio 4: Henkilöautojen, matkailuvaunujen ja moottoriajoneuvojen toimipaikkojen ja henkilöstön muutos vuosina 2008–2013, %⁴

⁴ Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

2.4 Kauppapankkitoiminta

Kauppapankkitoiminta sisältää säästöpankit, osuuspankit ja liikepankit sekä vähittäiskaupan yhteydessä toimivat pankit ja ulkomaisten Suomessa pankkitoimintaa harjoittavien sivukonttorit.

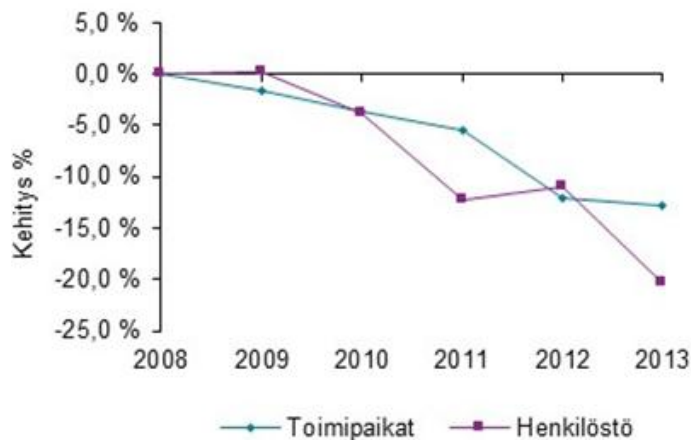
Taulukossa 12 kuvataan kauppapankkien toimipaikkojen ja henkilöstön kehitys vuoteen 2008 verrattuna. Liikevaihtotietoja ei ole saatavilla tilastoista.

Taulukko 13: Kauppapankkitoiminta

Kauppapankkitoiminta	Toimipaikat 2013	2008	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Henkilöstö määrä 2013	2008	Kehitys vuodesta 2008 (%)	Liikevaihto (1 000 euroa) 2013	2008	Kehitys vuodesta 2008 (%)
Kauppapankkitoiminta	1 331	1 502	-13 %	21 271	25 605	-20 %	-	-	-

Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

Kauppapankkien toimipaikkojen määrä on laskenut 171 toimipaikalla vuosien 2008–2013 aikana. Myös henkilöstön määrä on laskenut toimipaikkojen vähenemisen myötä. Alla oleva kuvaaja osoittaa toimipaikkojen ja henkilöstömäärän muutoksen vuosina 2008–2013.

Kuvio 5: Kauppapankkien toimipaikkojen ja henkilöstön muutos vuosina 2008–2013, %⁵

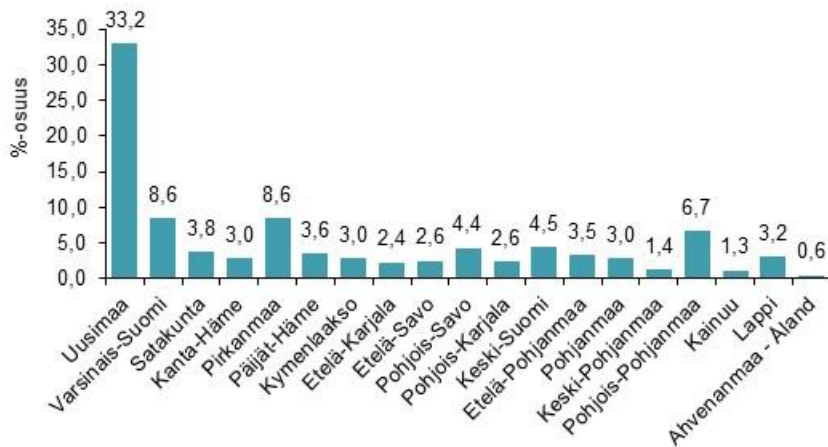
⁵ Lähde: Toimiala online <http://www2.toimialaonline.fi/>

2.5 Vähittäiskaupan työvoima

Vähittäiskaupan toimialan työvoimaa, koulutusta ja keskeisiä ammattiryhmiä kuvataan Opetushallinnon tilastopalvelusta saaduista tiedoista. Tilastoista on poimittu tähän taustaselvitykseen sisältyvien kaikkien toimialojen (vähittäiskauppa, henkilöautojen, matkailuvaunujen ja moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa sekä kauppapankkitoiminta) työllisten jakautuminen maakunnittain, ikärakenne ja koulutusaste. Lisäksi tilastoista on poimittu erikseen vähittäiskaupan toimialan työllisten koulutusala, ammattijakaumat, keskeiset ammattiryhmät ja niiden koulutusasteet ja opintoalat.

2.5.1 Toimialojen työlliset

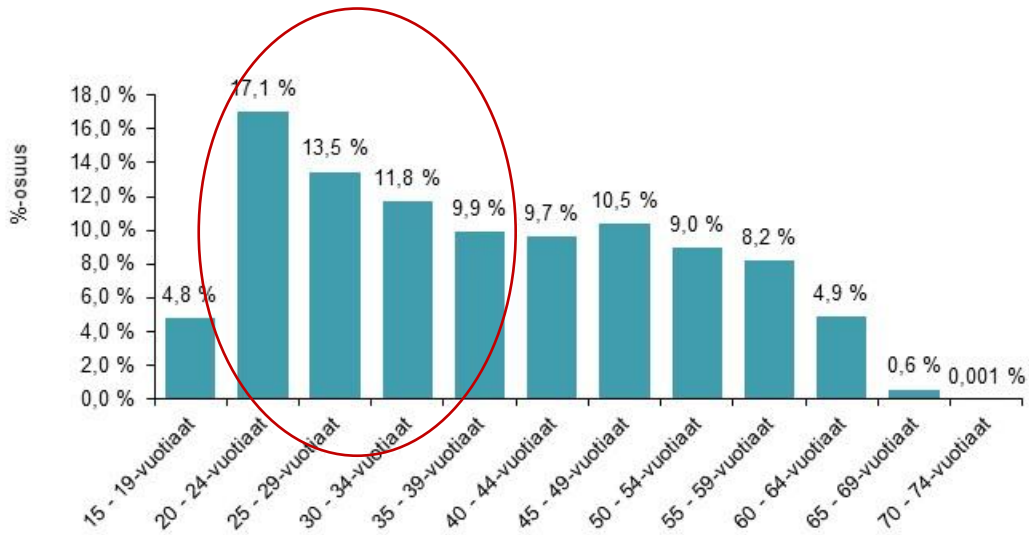
Toimialojen työllisistä yli kolmasosa työskentelee Uudellamaalla. Loput työllisistä työskentelee tasaisesti jakaantuneena eri maakunnissa. Kuviossa 6 on esitetty työllisten jakautuminen maakunnittain.

Kuvio 6: Vähittäiskaupan työllisten jakautuminen maakunnittain vuonna 2012⁶

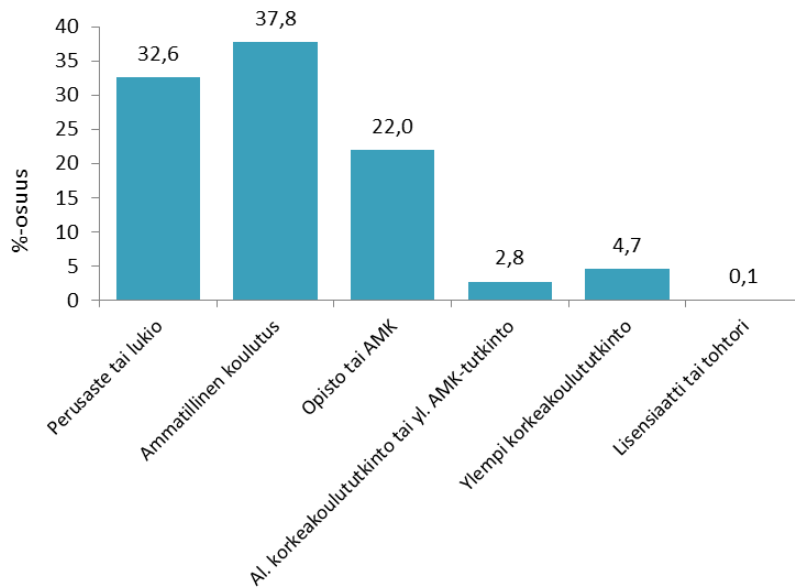
Toimialojen ikäjakauma painottuu 20–39-vuotiaisiin eli alle 40-vuotiaisiin työntekijöihin. Kuviossa 7 on esitetty työllisten ikäjakauma.

⁶ Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Kuvio 7: Vähittäiskaupan toimialan työllisten ikärakenne vuonna 2012⁷

Toimialojen työllisten koulutusaste painottuu perusasteen/lukion, ammatillisen koulutuksen ja opisto/AMK asteen koulutukseen. Kuviossa 8 on esitettyä työllisten koulutusaste.

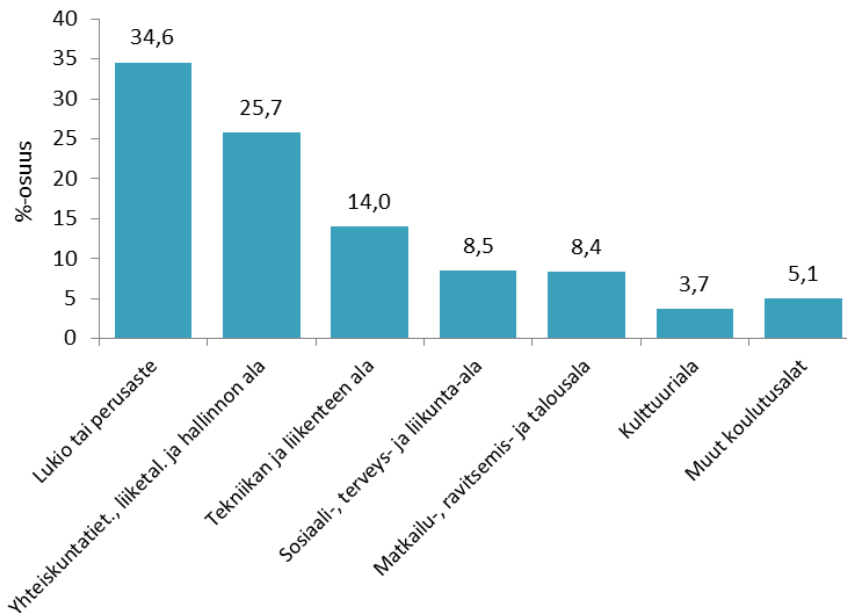

Kuvio 8: Vähittäiskaupan toimialan työllisten koulutusaste vuonna 2012⁸

⁷ Lähde: Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

2.5.2 Kaupan alan koulutusalat ja keskeiset ammattiryhmät

Merkittävimmät kaupan alan koulutusalat ovat lukio/perusaste ja yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon sekä tekniikan ja liikenteen alat. Yli kolmanneksella kaupan alan työllisistä on lukion tai perusasteen koulutus, mutta ei sen jälkeistä ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa. Neljänneksellä on yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan koulutus. Kuviossa 9 on kuvattuna kaupan alan työllisten koulutusalat vuodelta 2012.

Kuvio 9: Kaupan alan työllisten koulutusala vuonna 2012⁹

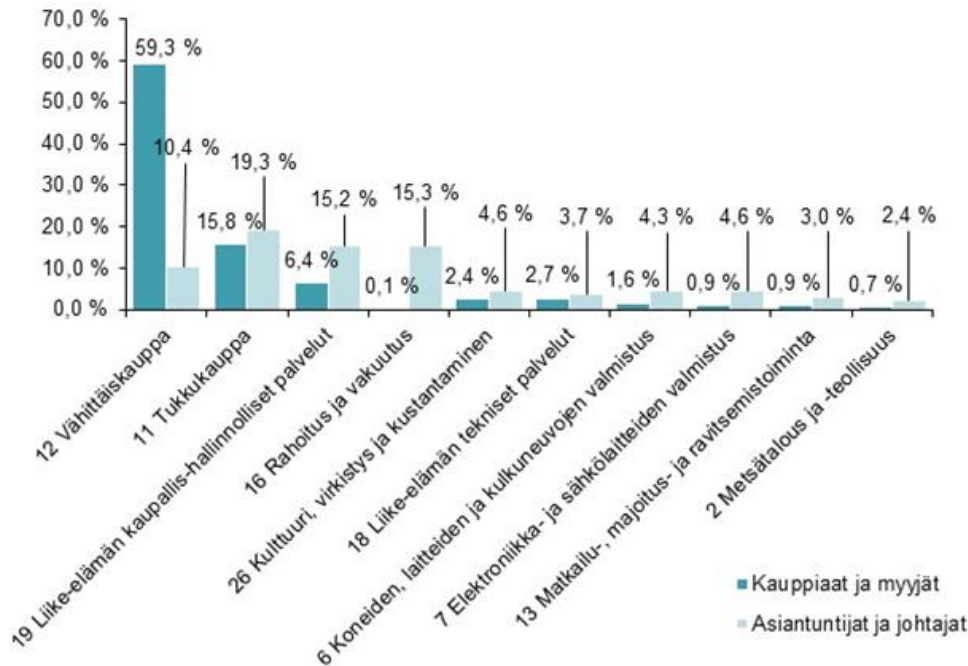
Kaupan alalla työskentelee useita eri ammattiryhmiä, joista keskeisimmät ammattiryhmät ovat kauppiaat ja myyjät sekä kaupan alan asiantuntijat ja johtajat. Vuonna 2012 suurin osa, eli 76 % vähittäiskaupan työllisistä oli kauppiaita ja myyjiä. Kaupan alan asiantuntijoiden ja johtajien osuus toimialalla oli runsaat 3 %. Loput n. 20 % alan työllisistä edusti melko tasaisesti muita ammattiryhmiä.

Näiden em. ammattiryhmien työntekijöitä työskentelee myös muilla toimialoilla. Kuviossa 10 on kuvattuna kyseisten kaupan alan keskeisten ammattiryhmien sijoittuminen eri toimialoille. Kuvioon on sisällytetty sijoittumisten perusteella kymmenen suurinta toimialaa, joille kauppiaat ja myyjät sekä kaupan alan johtajat ja asiantuntijat ovat sijoittuneet. Valtaosa eli yli 75 % kauppiaista ja myyjistä sijoittuu vähittäiskaupan tai tukkukaupan alalle. Muista kuin kauppaan liittyvistä aloista kauppiaita ja myyjiä sijoittuu mm. liike-elämän kaupallis-hallinnollisiin palveluihin. Asiantuntijoista ja johtajista vähän yli 10 % sijoittuu vähittäiskaupan alalle ja lähes viidennes tukkukaupan alalle.

⁸ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen

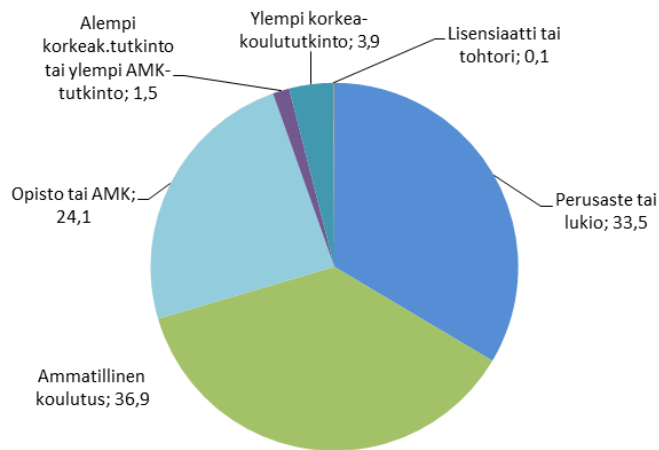
⁹ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen

Kuvio 10: Kaupan alan ammattiryhmien sijoittuminen eri toimialoille vuonna 2012¹⁰

Kauppiaiden ja myyjien koulutus painottuu ammatilliseen koulutukseen, perusasteen koulutukseen tai lukiokoulutukseen, sekä opisto- tai ammattikorkeakoulutukseen. Kuviossa 11 on esitettyä kauppiaiden ja myyjien ammattiryhmän koulutusjakauma koulutusasteittain.

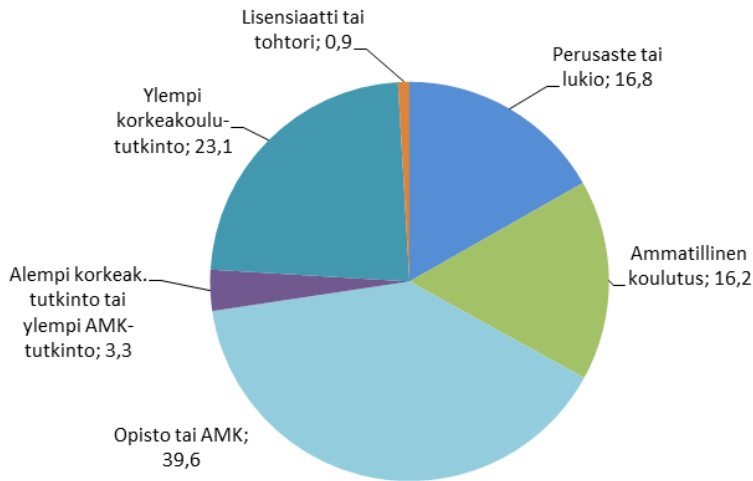

Kuvio 11: Kauppiaiden ja myyjien koulutusjakauma (%) koulutusasteittain vuonna 2012¹¹

¹⁰ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelut Vipunen

¹¹ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelut Vipunen

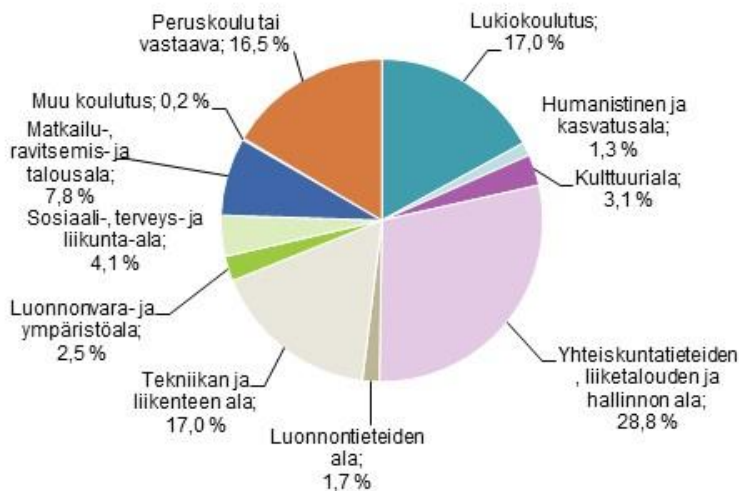
Kaupan alan asiantuntijoiden ja johtajien koulutus painottuu opisto- ja ammattikorkeakouluasteen koulutukseen. Asiantuntijoista ja johtajista noin 40 %:lla on opisto- tai AMK-tason koulutus ja noin neljänneksellä on ylemmän korkeakoulutason koulutus. Kuviossa 12 on esitettyä kaupan alan asiantuntijoiden ja johtajien ammattiryhmän koulutusjakauma koulutusasteittain vuonna 2012.

Kuvio 12: Kaupan alan asiantuntijoiden ja johtajien koulutusjakauma (%) koulutusasteittain¹²

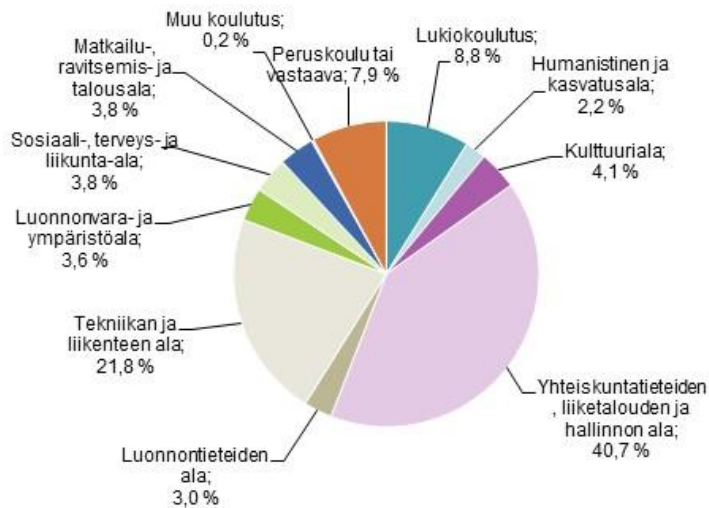
Kauppiaiden ja myyjien ammattiryhmässä kolmanneksella työntekijöistä on yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan koulutus ja noin viidenneksellä on tekniikan ja liikenteen alan koulutus. Vähän yli kolmanneksella ei ole ammatillisesti suuntautunutta koulutusta. Kuviossa 13 on esitettyä kaupan alalla työskentelevien kauppiaiden ja myyjien ammattiryhmän koulutustausta koulutusaloittain vuonna 2012.

¹² Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelut Vipunen

Kuvio 13: Kauppiaiden ja myyjien ammattiryhmässä työskentelevien koulutustausta koulutusaloittain vuonna 2012¹³

Johtajien ja asiantuntijoiden ammattiryhmässä yli 80 % työntekijöistä on ammatillisesti suuntautunut koulutus. Suurimmalla osalla on yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan koulutus (40,7 %) tai tekniikan ja liikenteen alan koulutus (21,8 %). Kuviossa 14 on esitettyä kaupan alalla työskentelevien johtajien ja asiantuntijoiden koulutustausta koulutusaloittain vuonna 2012.

Kuvio 14: Johtajien ja asiantuntijoiden ammattiryhmässä työskentelevien koulutustausta koulutusaloittain vuonna 2012¹⁴

¹³ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelut Vipunen

2.6 Vähittäiskaupan suurimmat toimijat¹⁵

Vähittäiskaupan suurimmat ja näkyvimät toimijat Suomessa ovat Kesko, S-Ryhmä ja Stockmann. Taulukossa 14 on esitetty suurimpien toimijoiden avainluvut ja yhteenveto toiminnasta sisältäen henkilöstömäärän, kansainvälisten toimipaikkojen maakohtaisen sijainnin ja muut ketjuun kuuluvat vähittäiskaupat.

Yritys	Liikevaihto 2014 (mrd euroa)	Henkilöstömäärä	Kansainväliset toimipaikat	Ketjuun kuuluvat vähittäiskaupan ketjut
Kesko ja K-Ryhmä	9	45 000	Ruotsi, Norja, Viro, Latvia, Liettua, Venäjä, Valko-Venäjä	K-Citymarket, K-Supermarket, K-Market, K-Rauta, Rautia, K-Maatalous, Intersport, Budget Sport, Asko, Sotka, Musta Pörssi, Kookentä, VV-Auto
SOK-Yhtymä ja S-Ryhmä	8,5 (2013)	42 000	Venäjä, Viro, Latvia, Liettua	Prisma, Sokos-tavaratalot, Emotion, S-Rauta, Kodin Terra, Pukumies, ABC-liikennemyymälät, Alepa, Sale, S-Market, S-Pankki
Stockmann	1,8	14 500	Venäjä, Viro, Latvia	Hobby Hall, Lindex

Taulukko 14: Suurimpien toimijoiden avainluvut ja yhteenveto toiminnasta

Lähteet: Kesko liiketoimintakatsaus 2014, Stockmann vuosikertomus 2014, S-Ryhmän vuosi, 2013

Suuret toimijat tavoittelevat tulevaisuuden kilpailuetua mm. alla olevilla kehittämistoimenpiteillä.

- Valikoimiin kansainvälisiä laatubrändejä
- Luodaan omia merkkejä
- Yhdistetään digitaalinen palvelu ja fyysinen myymälätoiminta
- Showroom-toiminta (tuotteet tuodaan nähtäville myymälöihin ja niitä voi ostaa Internetistä)

Digitaalisuus

Digitaalisuus on muuttanut kauppojen toimintatapoja. Suurimmat toimijat panostavat digitaalisuuden kehittämiseen. Sekä Keskossa että S-ryhmässä koetaan digitaalisuuden tuovan kilpailuetua, kun se yhdistetään fyysiseen sijaintiin.

S-ryhmässä digitaalinen kaupankäynti kasvoi vuonna 2013 edellisvuoteen verrattuna 250 % ja Stockmannin verkkokaupan liikevaihto kasvoi 21,6 % vuonna 2014 ollen konsernin ainoa kasvava liiketoimintamuoto. Prismojen verkkokauppa avattiin vuonna 2013. Keskolla on Tilaa ja nouda verkkoruokakauppa, joka avattiin vuonna 2014. Stockmannin verkkokauppa avattiin vuonna 2010.

Digitaalisuuteen siirtyminen on synnyttänyt tarvetta uudelle osaamiselle. Esimerkiksi Keskossa on perustettu Chief Digital Officerin työnkuva, jonka tehtävänä on vastata konsernin liiketoiminnan kehityksestä, digitaalisesta liiketoimintaympäristöstä ja markkinoinnista. CDO kuuluu konsernin johtoryhmään.

Kilpailuedut

Vähittäiskaupan toimintaympäristön nopeat muutokset ovat pakottaneet tavaravalikoimiltaan laajoja vähittäiskaupan yrityksiä muuttamaan strategiaa nopeallakin aikavälillä. Tästä esimerkkinä on Stockmann,

¹⁴ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelut Vipunen

¹⁵ Lähteet: Kesko liiketoimintakatsaus 2014, Stockmann vuosikertomus 2014, S-Ryhmän vuosi, 2013

joka on vähentänyt palveluvalikoimaansa ja keskittynyt valikoimassaan tiettyihin tuoteryhmiin, joita ovat ruoka, muoti, kosmetiikka ja kodintuotteet.

Stockmannin strategiauudistuksen keskiössä ovat asiakkaat. Stockmann keskittyy luomaan asiakkailleen ensiluokkaisen ostoskokemuksen ja varmistamaan asiakkaan luottamuksen joka päivä kaikissa palvelutilanteissa ja -kanavissa.

Keskon kilpailuetuna pidetään ruoan tuoreosastoja, ammattitaitoista palvelua, laajoja valikoimia sekä suomalaisia tuotteita. Keskon kehitystoimenpiteitä vuonna 2014 ovat olleet tuoreosastojen uudistaminen lähes kaikissa K-ruokakaupoissa, satojen tuotteiden hintojen laskeminen ja uuden edullisen K-Menu tuotesarjan lanseeraaminen.

”Menestyvä kotimainen vähittäiskauppa luo edellytykset kotimaisen elintarviketuotannon menestykselle ja sitä kautta turvaa suomalaisen maatalouden toimintaedellytykset.” (Lähde: Keskon vuosikertomus, 2014).

S-ryhmän suurimpana kilpailuetuna pidetään osuustoiminnallisuutta, jonka nähdään voimakkaimmin ajavan kuluttajan etua.

Vastuullisuus

Suuret kauppaketjut ja tavaratalot ovat edelläkävijöitä vastuullisen liiketoiminnan harjoittamisessa. Kaikki suuret toimijat ovat julkaisseet internet-sivuillaan julkisen vastuullisuusraportin toiminnastaan. Lisäksi Kesko on listattu viidenneksi vastuullisemmaksi yritykseksi ”The Global 100 Most Sustainable Corporations in the World” -listalla.

3. Liiketalouden ja kaupan alan koulutus Suomessa

Kuten edellä luvussa kaksi on todettu, tähän selvitykseen sisältyvien toimialojen työllisten koulutusaste painottuu perusasteeseen tai vastaavaan sekä ammatilliseen koulutukseen. Toimialan työllisistä 32,6 % omaa perusasteen koulutuksen tai lukiokoulutuksen, 37,8 % ammatillisen koulutuksen ja 22 % opisto- tai AMK-tason koulutuksen.

Kaupan alan keskeisimmät ammattiryhmät ovat kauppiaat ja myyjät sekä kaupan alan asiantuntijat ja johtajat. Ylivoimaisesti suurin ammattiryhmä on kauppiaat ja myyjät, jonka osuus kaupan alan työllisistä on 75,8 %.

Kaupan alalle sijoitetaan hyvin monenlaisilla koulutustaustoilla. Yleisin ammatillisesti suuntautunut koulutusala keskeisimmissä kaupan alan ammattiryhmissä on yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala. Toiseksi yleisin ammatillisesti suuntautunut koulutusala on tekniikan ja liikenteen ala. Ammattiryhmissä työskentelee myös paljon henkilöitä, joilla ei ole ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa. Asiantuntijoiden ja johtajien ammattiryhmässä koulutustausta painottuu enemmän ammatillisesti suuntautuneisiin tutkintoihin. Taulukossa 15 on kuvattuna keskeisimpien ammattiryhmien koulutustausta koulutusaloittain.

Taulukko 15: Keskeisten ammattiryhmien merkittävimmät koulutusalat

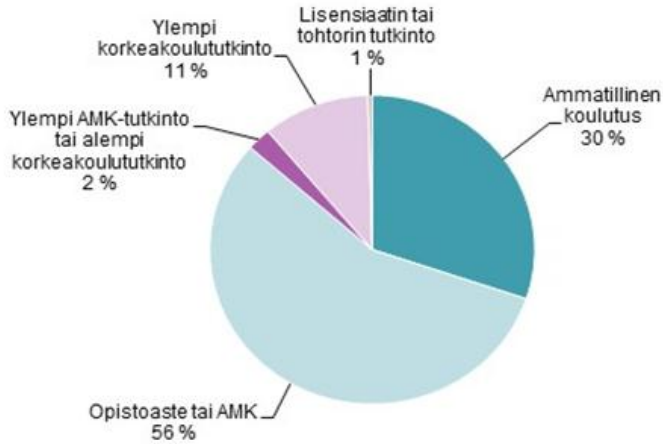
Koulutusala	Kauppiaat ja myyjät	Asiantuntijat ja johtajat
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	28,8 %	40,7 %
Tekniikan ja liikenteen ala	17,0 %	21,8 %
Lukiokoulutus, peruskoulu tai vastaava	33,5 %	16,8 %

Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelut Vipunen

3.1 Liiketalouden ja kaupan opintoala

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alaa voi opiskella kaikilla koulutusasteilla; ammatillisissa oppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan yleisin opintoala, josta sijoitetaan vähittäiskaupan alan ammatteihin, on liiketalous ja kauppa. Liiketalouden ja kaupan alan tutkinnot antavat pääsääntöisesti hyvät edellytykset toimia vähittäiskaupan alalla, joskin alan tutkinnon suorittaneet sijoittuvat myös monille muille toimialoille ja monenlaisiin tehtäviin.

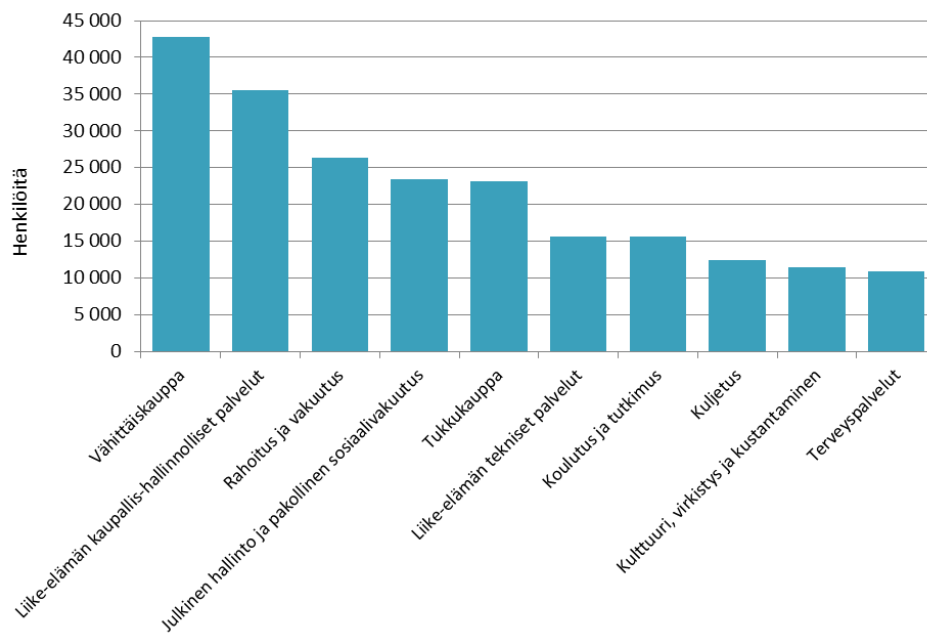
Liiketalouden ja kaupan opintoalan tutkinnon suorittaneista suurimmalla osalla on ammatillinen tai AMK-tason tutkinto. Kuviossa 15 on esitettyä liiketalouden ja kaupan opintoalan eri tutkinnon suorittaneiden työssäkäyvien henkilöiden osuudet koulutusasteittain.

Kuvio 15: Liiketalouden ja kaupan opintoalan tutkinnon suorittaneet työlliset koulutusasteittain vuonna 2012

Vuonna 2012 liiketalouden ja kaupan opintoalalta jonkin koulutusasteen tutkinnon suorittaneita työllisiä oli runsaat 311 600 henkilöä. Heistä noin 42 700 eli 14 % työskenteli vähittäiskaupan toimialalla. Liiketalouden ja kaupan opintoalalta tutkinnon suorittaneet sijoituivat tilastojen mukaan laajalti eri toimialoille.

Kuviossa 16 on esitettyä ne kymmenen toimialaa, joille vuonna 2012 sijoittui eniten kyseiseltä opintoalalta tutkinnon suorittaneita eli yhteensä noin 70 % alan tutkinnon suorittaneista työllisistä.

Kuvio 16: Liiketalouden ja kaupan opintoalalta tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen eri toimialoille vuonna 2012, kymmenen yleisintä toimialaa¹⁶

¹⁶ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelut Vipunen

3.2 Ammatillinen koulutus

3.2.1 Liiketalouden ja kaupan ala

Liiketalouden ja kaupan alan ammatillinen perustutkinto on liiketalouden perustutkinto: merkonomi. Merkonomin tutkinnon vuonna 2013 suoritti 9 589 opiskelijaa 83 oppilaitoksesta.

Liiketalouden ja kaupan alan ammattitutkintoja on 12 ja erikoisammattitutkintoja on 7. Näistä vähittäiskaupan alaan soveltuvia ammattitutkintoja voidaan olettaa olevan yksi ja erikoisammattitutkintoja yksi.

Ammattitutkinnot

- myynnin ammattitutkinto (1 703 opiskelijaa vuonna 2013, 49 oppilaitoksesta)

Erikoisammattitutkinnot

- kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto (344 opiskelijaa vuonna 2013)

Lisäksi vähittäiskaupan alalla toimivia henkilöitä osaltaan tukevia ammattitutkintoja ja erikoisammattitutkintoja ovat mm.:

- yrittäjän ammattitutkinto (1 243 opiskelijaa vuonna 2013)
- johtamisen erikoisammattitutkinto (1 722 opiskelijaa vuonna 2013)
- yritysjohtamisen erikoisammattitutkinto (644 opiskelijaa vuonna 2013)

Olemme liitteessä 1 esittäneet tarkemmin liiketalouden ja kaupan opintoalan perustutkinnon, ammatti- sekä erikoisammattitutkinnon tilastotietoja vuodelta 2013.

a. Liiketalouden perustutkinto: merkonomi

Merkonomin tutkinto on muiden ammatillisten perustutkintojen tapaan pääsääntöisesti kolmivuotinen ja laajuudeltaan 120 opintoviikkoa.

Merkonomin tutkinnon suorittaneet henkilöt voivat työskennellä kaikilla vähittäiskaupan aloilla liiketaloudellista ja kaupallista osaamista vaativissa tehtävissä. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi vähittäiskaupan asiakaspalvelu ja myynti- ja markkinointitehtävät (myös ulkomaankaupan alalla). Tutkinto antaa myös yleisen jatko-opintokelpoisuuden.

b. Myynnin ammattitutkinto

Myynnin ammattitutkinnon voi merkonomin tapaan opiskella lähes kaikissa kaupan alan ammatillista koulutusta tarjoavissa oppilaitoksissa. Tutkinnon suorittaminen kestää tavallisimmin 1 - 1,5 vuotta.

Myynnin ammattitutkinnon suorittanut henkilö voi toimia erilaisissa vastuullisissakin myyntitehtävissä. Tavoitteena on, että tutkinnon suorittanut henkilö vastaa esimerkiksi tuoteryhmästä, palvelukokonaisuudesta tai niiden yhdistelmästä. Tutkinto suoritetaan näyttötutkintona.

c. *Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto*

Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinto on tarkoitettu henkilöille, jotka työskentelevät kaupan esimiestehtävissä. Tutkinnon tavoitteena on osoittaa laaja-alaisia taitoja toimia kaupan esimiestehtävissä sekä ylläpitää ja kehittää oman yksikön toimintaa ja omaa ammattitaitoa.

3.2.2 Tekniikan ja liikenteen ala

Tekniikan ja liikenteen alalla logistiikan perustutkinto voidaan liittää vähittäiskaupan alaan. Logistiikan perustutkinnon vuonna 2013 suoritti 1 840 opiskelijaa 50 oppilaitoksessa. Vähittäiskaupan alaan soveltuvia ammattitutkintoja voidaan olettaa olevan yksi ja erikoisammattitutkintoja kaksi.

Ammattitutkinnot

- Automyyjän ammattitutkinto (12 opiskelijaa vuonna 2013, 4 oppilaitoksessa)

Erikoisammattitutkinnot

- Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinto (471 opiskelijaa vuonna 2013, 24 oppilaitoksessa)
- Autoalan myyjän erikoisammattitutkinto (32 opiskelijaa vuonna 2013, 2 oppilaitoksessa)

3.3 Ammattikorkeakoulutus

Yhteensä 23 ammattikorkeakoulua tarjoaa liiketalouden ja kaupan alan alemmaa korkeakoulutusta. Koulutusta tarjotaan kaikissa Suomen maakunnissa Helsingistä Rovaniemelle asti.

Vuonna 2014 liiketalouden ja kaupan alan ammattikorkeakoulututkinnon suoritti 6 143 henkilöä ja ylempään ammattikorkeakoulu tutkinnon 389 henkilöä.

a. *Tradenomi (AMK)*

Tradenomi on kaupan alan alemman korkeakoulutuksen perustutkintonimike. Tutkinnon laajuus on 210 opintoviikkoa ja sen tavoitesuoritus aika on 3,5 vuotta. Tradenomiksi voi opiskella kaikissa Suomen ammattikorkeakouluissa lukuun ottamatta Humanistista ammattikorkeakoulua, Diakonia-ammattikorkeakoulua ja Poliisiammattikorkeakoulua.

Tradenomiopiskelija voi valita opintoihinsa monia eri suuntautumismuutoksia, joista vähittäiskaupan alalle soveltuvat parhaiten seuraavat:

- Liiketalouden koulutusohjelma (4 156 opiskelijaa vuonna 2013, 21 oppilaitoksessa)
- Liiketoiminnan logistiikan koulutusohjelma (119 opiskelijaa vuonna 2013, 3 oppilaitoksessa)
- Myyntityön koulutusohjelma (138 opiskelijaa vuonna 2013, 2 oppilaitoksessa)
- Kansainvälisen kaupan koulutusohjelma (98 opiskelijaa vuonna 2013, 3 oppilaitoksessa)
- PK-yrittäjyyden koulutusohjelma (38 opiskelijaa vuonna 2013, 1 oppilaitoksessa)
- Yritystoiminnan kehittämisen koulutusohjelma (56 opiskelijaa vuonna 2013, 1 oppilaitoksessa)

Vähittäiskaupan alalla tradenomi voi toimia esimerkiksi johto-, kehittämis-, suunnittelu-, myynti-, markkinointi- ja koulutustehtävissä.

Työharjoittelu on olennainen osa tradenomiksi opiskelua. Tämä antaa tuleville tradenomeille mahdollisuuden suuntautua vähittäiskaupan alalle jo ennen valmistumista.

b. Tradenomi (YAMK)

Tradenomin ylempi AMK-tutkinto on laajuudeltaan yliopistotason maisterintutkintoa vastaava koulutus, eli tutkinnon suorittamisen jälkeen tradenomilla on takanaan yhteensä 300 opintopistettä kaupallisia opintoja.

Erotuksena maisterintutkintoon, ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittaminen on työelämälähtöisempää. Hakuedellytyksenä tradenomin ylempään ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen on soveltuva korkeakoulututkinto ja vähintään kolmen vuoden työkokemus tutkinnon suorittamisen jälkeen. Ylempään tradenomitutkinnon voi suorittaa myös työn ohessa.

Ylempään ammattikorkeakoulututkinnon tradenomiopinnoissa on suuntautumisvaihtoehtoja. Tällaisia ovat esimerkiksi yrittäjyys ja liiketoimintaosaaminen, johtaminen ja liiketoimintaosaaminen ja yrityksen kasvuun johtaminen.

c. Bachelor of Business Administration (BBA) ja Master of Business Administration (MBA)

Bachelor of Business Administration on tradenomitutkinnon englanninkielinen versio. Master of Business Administration on puolestaan englanninkielinen nimitys ylempälle tradenomitutkinnolle.

Suomessa englanninkielisen tradenomitutkinnon voi opiskella 12 eri ammattikorkeakoulussa.

3.4 Yliopistokoulutus

Akateemista kaupan alan koulutusta tarjoaa Suomessa 10 yliopistoa. Ottaen huomioon että Suomessa toimii 14 yliopistoa, on kauppatieteiden koulutusta tarjoavien yliopistojen määrä suuri.

Kauppatieteen maisteri on kaupallisen alan yliopistotason perustutkintonimike.

Vuonna 2014 kaupallisen alan yliopistotutkinnon suoritti 4 371 henkilöä. Näistä kauppatieteen alempia tutkintoja eli kandidaatintutkintoja oli 2 022, maisterin tutkintoja 2 214, lisensiaatin tutkintoja 6 ja tohtorintutkintoja 129. Kuten yllä olevista tilastoista voidaan todeta, vain murto-osa näistä tutkinnon suorittaneista sijoittuu kaupan alalle.

Kauppatieteellisiä tiedekuntia sijaitsee lähes kaikissa Suomen suurimmissa kaupungeissa. Yliopistokaupungeista ainoastaan Rovaniemellä ei voi opiskella kauppatieteitä.

Kauppatieteen opinnoissa voi valita pääaineiksi muun muassa seuraavia opintokokonaisuuksia:

- Johtaminen (myös esimerkiksi innovaatio-, palvelu-, talous-, tieto- ja yritysjohtaminen)
- Laskentatoimi
- Liiketoiminnan teknologia

- Markkinointi
- Rahoitus
- Strategia ja yrittäjyys
- Taloustiede
- Taloushallinto
- Viestintä
- Yritysjuridiikka
- International business
- International marketing management
- Strategic finance and business analytics
- Strategy, innovation and sustainability
- Supply management

Mitä korkeammalle kaupallisen alan koulutusasteessa mennään, sitä laajemmat valmiudet koulutus antaa toimia erilaisissa tehtävissä.

Vähittäiskaupan alalla nämä yliopistotason koulutuksen saaneet henkilöt ovat omiaan sijoittumaan erityisesti ylimpiin johto- ja asiantuntijatehtäviin.

4. Vähittäiskaupan järjestäytyminen

Tässä kappaleessa on esitetty keskeisiä vähittäiskauppaan linkittyneitä työmarkkinatoimijoita. Vähittäiskaupan ala on hyvin laaja ja kaupan alalla on esimerkiksi yliopistoista asiantuntijaosaajia, esimiehiä ja ylempiä toimihenkilöitä, ammattikorkeakouluista insinöörejä ja toimihenkilöitä sekä ammattikouluista myyjiä, mekaniikoita, autoasentajia ja kokkeja.

Vähittäiskauppaan suoraan ja välillisesti linkittyviä etujärjestöjä tähän selvitykseen valikoitui kaksi, yrittäjäjärjestöjä 22 ja työntekijäjärjestöjä 9. Muita alalla toimivia tahoja on tähän selvitykseen listattu yksi; vähittäiskaupan tutkimussäätiö.

4.1 Etujärjestöjä

Elinkeinoelämän keskusliitto EK edustaa yksityisiä toimialoja ja kaikenkokoisia yrityksiä. EK:lla on 27 jäsenliittoa ja 16 000 jäsenyritystä, joista valtaosa on pk-yrityksiä. Kaupan liitto on yksi EK:n jäsenliitoista.

Kuluttajaliitto ry on itsenäinen ja riippumaton kuluttajien etuja ja oikeuksia ajava kansalaisjärjestö. Liitto toimii valtionhallinnon ja yhteistyökumppaneiden neuvottelukunnissa, työryhmissä ja hankkeissa. Kuluttajaliitolla on edustus Euroopan komission terveys- ja kuluttaja-asioiden pääosastossa ja se on jäsenenä Euroopan kuluttajaliitossa BEUC ja kirjeenvaihtaja jäsenenä kansainvälisessä kuluttajajärjestössä. Liitto toimii yhteistyössä pohjoismaisten kuluttajajärjestöjen kanssa.

Kuluttajaliitolla on 14 yhteisöjäsentä, joita ovat mm. Akava ja SAK ry. Kuluttajaliitto on jakaantunut paikallisesti toimiviin kuluttajayhdistyksiin. Liitto on perustettu vuonna 1957.

4.2 Yrittäjäjärjestöjä

Apteekkien työnantajaliitto apta ry on Suomen apteekkien edunvalvontajärjestö. Liiton jäseniä ovat kaikki 615 yksityistä apteekkia, yliopiston apteekki ja Itä-Suomen yliopiston apteekki. Apta on Kaupan liiton kumppanuusyhdistys ja aptan jäsenet ovat Elinkeinoelämän keskusliiton jäseniä. Liitto on perustettu vuonna 1973.

Autoalan Keskusliitto ry AKL on autojen vähittäiskaupan ja konekaupan, korjaamo-, maalaamo-, ruosteenesto- ja katsastusyritysten edunvalvontayhdistys. Liitolla on 110 autoliikejäsentä ja 85 muita jäsenyrityksiä. Liitto on perustettu vuonna 1933.

Auton varaosakauppioiden Keskusliitto (AVK) on toimialajärjestö, joka edustaa autojen varaosakauppaa harjoittavia yrityksiä. Liitto on Kaupan liiton jäsenliitto.

Erikoiskaupan Liitto ry:n toiminta on päätetty lopettaa huhtikuussa 2015. Lopettamispäätöksen taustalla on uuden toimintamallin luominen paremman edunvalvonnan järjestämiseksi kaikille kaupan alan yrityksille.

Kaupan liitto on kaupan alan valtakunnallinen edunvalvontajärjestö. Liiton tehtävänä on kehittää kaupan yritysten toimintaedellytyksiä ja yhteistoimintaa sekä huolehtia elinkeino- ja työantajaeduista. Liittoon kuuluu 2 300 yritystä kaikilta kaupan osa-alueilta; päivittäistavarakaupat, erikoiskaupat, tukkukaupat, tekniset kaupat, autokaupat, apteekit ja Alko. Kaupan liitto aloitti toimintansa vuonna 2005, kun Kaupan Keskusliitto ja Kaupan Työnantajaliitto yhdistyivät.

Kaupan liitolla on myös 22 jäsenliittoa ja 2 kumppanuusyhdistyksistä.

Kaupan Yrittäjät ry on toimialayhdistys, joka on Suomen yrittäjien yhteistyöjärjestö. Kaupan Yrittäjät kokoaa yhteen Suomen Yrittäjien piirissä toimivat kaupan alan yrittäjät. Yhdistys on perustettu vuonna 2005.

Kirjakauppaliitto ry on kirja- ja paperikauppiaiden etujärjestö. Liitto on perustettu 1903.

K-kauppiasliitto ry on K-kauppiaiden yhteistoiminta ja edunvalvontajärjestö. Liittoon kuuluu noin 1 200 K-kauppiasyrittäjää. Liitto on perustettu vuonna 1912

Kodintekniikkaliitto ry on kodintekniikan vähittäiskaupan ja huoltoliikkeiden toimialajärjestö. Liitossa on 55 yritystä ympäri Suomea. Liitto on perustettu vuonna 1936.

Muotikaupan liitto ry on muodin parissa toimivien yhteistoimintaorganisaatio. Liiton jäseniä ovat vaate-, kenkä-, asuste-, urheilu-, turkis-, nahka-, tekstiili- ja pesula-alojen yrityksiä, yhdistyksiä oppilaitoksia ja muita toimijoita. Jäseninä ovat vähittäiskauppiat, brändiyrietykset, tuotannon edustajat, maahantuojat, agentit ja ketjuliikkeet. Liitolla on jäseniä noin 320.

Päivittäistavarakauppa ry (PTY) on jäsenyritystensä ja päivittäistavarakaupan edunvalvoja. Päivittäistavarakaupan jäsenyritykset ovat Kesko, SOK, Suomen Lähikauppa, Lidl Suomi Ky, Stockmann, R-Kioski, Mini-mani Yhtiöt Oy, Tokmanni-konserni, Wihuri Oy, Heinon Tukku Oy, M Itsenäiset Kauppiat Oy. K-kauppiasliitto ry on yhteisöjäsen.

RaSi ry (Rakennus- ja Sisustustarvikekauppa) on rauta-, rakennus- ja sisustustarvikekaupan alalla toimivien yhteisöjen ja elinkeinonharjoittajien yhdistys. Yhdistys on perustettu 1907.

Sisusta kotia ry on lahja-, kodinsisustus- ja huonekalualan parissa toimivien edunvalvonta ja yhteistoimintajärjestö. Liittoon kuuluu n. 60 alan yritystä. Yhdistys on muodostunut Forma ry:n ja Suomen Huonekalukaupan Liitto ry:n yhdistyttyä vuonna 2012.

Suomen Apteekkariliitto ry on keskeinen apteekkitoimintaa tukeva ja kehittävä toimija. Apteekkariliittoon kuuluvat lähes kaikki Suomen apteekkarit. Liitto on perustettu vuonna 1897.

Suomen Bensiinikauppiaitten ja Liikennepalvelualojen Liitto SBL ry on huoltamoiden ja huoltamotoimintaan liittyvien liikennepalveluiden toimijoiden edunvalvontajärjestö. Liitolla on 5 kauppiasyhdistystä, joita ovat St1 Kauppiat ry, Neste-Kauppiat ry, Shell-Kauppiat ry, Teboil-Kauppiat ry ja Suomalainen Energiaosuuskunta SEO. Lisäksi liitolla on 17 alueyhdistystä.

Suomen kelloseppäliitto ry on kelloseppä-, mikromekaanikko- ja jalometallialan ammattilaisten etujärjestö. Liitto on perustettu 1906.

Suomen Leluyhdistys ry on lelujen valmistusta, tukkukauppaa, kauppaa, maahantuontia ja agentuuria harjoittavien yritysten yhdistys. Yhdistyksellä on jäseniä 32. Yhdistys on perustettu vuonna 1996.

Suomen terveystuotekauppiain liitto on luontaistuote- ja terveyskauppojen valtakunnallinen toimialajärjestö. Liiton jäsenet ovat terveystuotealan erikoiskaupan yrityksiä. Liitossa on noin 220 jäsentä ja Suomessa toimii kaiken kaikkiaan 330 terveystuotteiden erikoiskauppaa. Liitto on perustettu 1967.

Suomen puutarhakauppiat ry on itsenäisten puutarhakauppiain edunvalvontajärjestö. Yhdistyksellä on jäseninä 33 yksityistä puutarha-alan yritystä. Yhdistys on perustettu vuonna 1969.

Teknisen Kaupan ja Palveluiden yhdistys on edunvalvonta ja teknisen toimialan yhteen kokoava organisaatio. Yhdistykseen kuuluu sekä yritys- että yhdistysjäseniä. Yhdistyksen viisi jäsenyhdistystä ovat Hydraulikka- ja Pneumayhdistys, LVI teknisen kaupan liitto, Elkomit ry, Sähköteknisen kaupan liitto sekä The European Portable Battery Association. Yhdistys on organisoitu jaostoiksi, jotka koostuvat omilla toimialoilla toimivien yritysten yhteistyöfoorumeista. Yhdistyksellä on yli 350 jäsenyritystä.

Tekstiili- ja Muotialat TMA ry on toimialajärjestö, jonka jäseniä ovat tekstiili-, vaatetus- ja jalkinealan tukku ja tuontiliikkeet sekä vähittäiskaupan ketjut, tavaratalot ja urheilukaupat. Järjestön jäsenyritykset edustavat 70 % alan vaate- ja jalkinekaupasta ja 83 % urheiluvaate- ja jalkinekaupasta. Jäseniä ovat mm. Stockmann, Citymarket, Sokos, Prisma, XXL Sport, H&M sekä monet muut tunnetut vähittäiskaupat.

Verkkoteollisuus ry on verkkokauppiain, digitaalisia palveluita tuottavien yritysten ja internetin mahdollisuuksia hyödyntävien edunvalvontajärjestö. Järjestöllä on 45 verkkokauppajäsentä 19 teknologiajäsentä, 4 muuta jäsentä, 1 mediajäsen, 4 logistiikkajäsentä, 9 asiantuntijapalveluiden jäsentä ja 38 partnerijäsentä.

4.3 Työntekijäjärjestöjä

Insinööri liitto on insinöörien etu- ja palvelujärjestö. Liitolla on 70 838 jäsentä. Liitto on perustettu vuonna 1919 ja on Akavan jäsenliitto.

Kaupan alan esimiesliitto KEY ry kaupan alan esimiesten etujärjestö. Liitto on ainoa vain esimiehille tarkoitettu ammattiliitto. Liitolla on jäseniä n. 8 000. Liitto on perustettu jo vuonna 1951 ja se on SAK:n alainen ammattiliitto.

Myyntin ja markkinoinnin ammattilaiset SMKJ ry on myynti-, markkinointi- ja ostoalan ammattilaisen edunvalvontajärjestö. Liitto on jakautunut 23 alueelliseen jäsenyhdistykseen. Liitolla on 26 899 jäsentä. Liitto on perustettu vuonna 1895. Liitto kuuluu Akavaan.

Palvelualojen ammattiliitto PAM on yksityisellä palvelualalla työskentelevien ammattiliitto. PAM:n päätehtävänä on neuvotella palvelualoille työehtosopimukset ja valvoa jäsenten etuja työpaikoilla. PAMiin kuuluu noin 230 000 jäsentä. Vähittäiskaupan ala on yksi suurimmista PAM:iin kuuluvien jäsenten toimialoista. PAM on perustettu vuonna 2000. PAM on SAK:n alainen ammattiliitto.

Suomen Ekonomit on kauppatieteellisen yliopistotutkinnon suorittaneiden henkilöiden etu- ja palvelujärjestö. Järjestöllä on 51 465 jäsentä. Järjestö on perustettu vuonna 1924. Järjestö kuuluu Akavaan.

Suomen Farmasialiitto ry on farmasian asiantuntijoiden ammattiliitto. Liitolla on noin 9 000 jäsentä. Liitto on perustettu vuonna 1917. Liitto kuuluu Akavaan.

Tekniikan akateemiset ry on diplomi-insinöörien, arkkitehtien ja vastaavan yliopistokoulutuksen saaneiden etu- ja palvelujärjestö. Yhdistyksellä on 72 353 jäsentä. Yhdistys on perustettu vuonna 1896. Yhdistys kuuluu Akavaan.

Tradenomiliitto ry on tradenomien etu- ja palvelujärjestö. TRAL on perustettu vuonna 1996. Liitossa on 29 549 jäsentä. TRAL on Akavan jäsenliitto

Yksityisalojen Esimiehet ja Asiantuntijat YTY on palvelu- ja edunvalvontajärjestö yksityisellä työskenteleville toimihenkilöille, esimiehille ja asiantuntijoille. Yhdistyksellä on jäseniä 10 193 henkilöä. Yhdistys on perustettu vuonna 1992.

Ylemmät toimihenkilöt YTN ry on Akavan yksityisen sektorin neuvottelujärjestö. Kaupan alalla työskentelevien akavalaisten liittojen jäsenten edunvalvontaa hoidetaan Ylemmät Toimihenkilöt YTN:n kautta.

4.4 Muita toimijoita

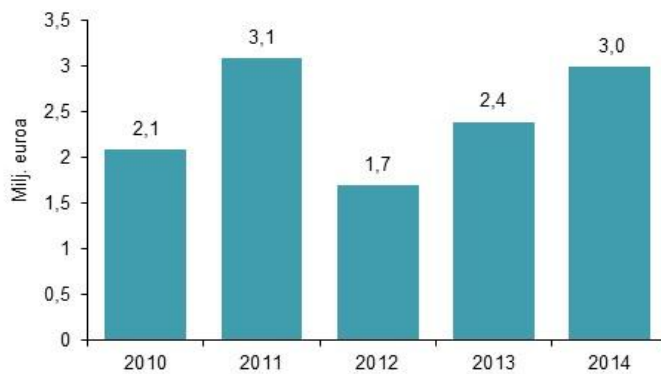
Vähittäiskaupan tutkimussäätiö tukee yksityistä vähittäiskauppaa koskevaa tutkimustyötä. Säätiö myöntää apurahoja yksityisen vähittäiskaupan tutkimukselle. Säätiö ottaa myös vastaan lahjoituksia vähittäiskaupan tutkimustyölle. Tutkimussäätiö järjestää vuosittain Kaupan tutkimuspäivän, jossa esitellään kaupan alan ajankohtaisia tutkimuksia. Säätiö on perustettu vuonna 1964.

5. Vähittäiskauppaa koskevat kehittämishankkeet ja ennakointihankkeiden tulosten yhteenveto

5.1 Kehittämishankkeet

Tekes on myöntänyt tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan rahoitusta vähittäiskaupan toimialan organisaatioille yhteensä 12,3 milj. euroa vuosina 2010–2014. Rahoitusta on saanut yhteensä 31 vähittäiskaupan alan yritystä ja osuuskuntaa. Rahoituksen saaneiden joukossa ei ole yhtään tutkimusorganisaatiota eikä julkista organisaatiota.

Kuvio 17 osoittaa rahoituksen jakautumisen vuosina 2010–2014.

Kuvio 17: Tekesin myöntämä tuki yrityksille vuosina 2010 - 2014¹⁷

Suurin osa tuesta on jaettu Uudellamaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla toimiville yrityksille. Taulukossa 16 on esitetty tuen jakautuminen alueittain.

---

¹⁷ Lähde: Tekes avoin tietoaaineisto – Tekesin myöntämä tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus

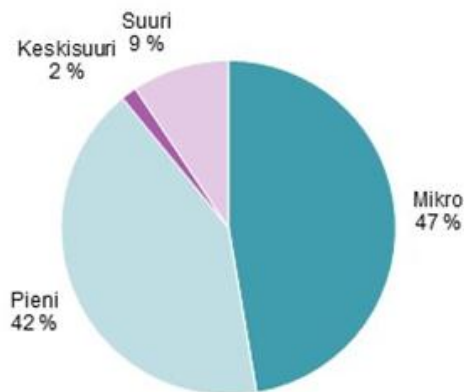

Taulukko 16: Tekesin myöntämä tuki yrityksille alueittain

Alue	Tuki 2010-2014 (euroa)	Osuus myönnetystä tuesta (%)
Ahvenanmaa	0	0 %
Etelä-Karjala	10 500	0 %
Etelä-Pohjanmaa	157 415	1 %
Etelä-Savo	28 500	0 %
Häme	49 000	0 %
Kainuu	268 000	2 %
Keski-Pohjanmaa	0	0 %
Keski-Suomi	92 750	1 %
Kymenlaakso	86 000	1 %
Lappi	16 660	0 %
Pirkanmaa	639 680	5 %
Pohjanmaa	113 715	1 %
Pohjois-Karjala	159 300	1 %
Pohjois-Pohjanmaa	4 102 844	33 %
Pohjois-Savo	566 500	5 %
Päijät-Häme	219 800	2 %
Satakunta	268 469	2 %
Uusimaa	5 268 125	43 %
Varsinais-Suomi	178 200	1 %
Yhteensä	12 326 415	100 %

Lähde: Tekes avoin tietoaaineisto – Tekesin myöntämä tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus

Valtaosa rahoituksesta on annettu mikroyrityksille ja pienille yrityksille. Kuviossa 18 on esitetty rahoituksen jakautuminen yrityksen koon mukaan. Mikroyrityksiksi luokitellaan yritykset, joissa työskentelee enintään 10 henkilöä ja liikevaihto on yhtä suuri tai alle 2 milj. euroa. Pieniksi yrityksiksi luokitellaan yritykset, joissa työskentelee enintään 50 henkilöä ja liikevaihto on yhtä suuri tai alle 10 milj. euroa.

Kuvio 18: Tekesin myöntämä tuki yritysten koon mukaan ryhmiteltynä¹⁸

¹⁸ Lähde: Tekes avoin tietoaaineisto – Tekesin myöntämä tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus

5.2 Ennakointihankkeiden tulosten yhteenveto

Tässä kappaleessa on esitetty keskeisiä vähittäiskauppaa käsitteleviä ennakointihankkeita, niiden tavoitteita, toteutusmenetelmät ja tuloksia. Esitetyt ennakointihankkeet ovat

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK: Palvelut 2020 – Osaaminen kansainvälisessä palveluyhteiskunnassa, 2006
- Mercuria kauppiaitten kauppaaoppilaitos, Kirsti Jokiranta: Osaajat 2015+ Vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet, 2010
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Rosa Vihavainen, Taina Ollikainen, Kirsti Toivonen, Aulikki Graf, Samuli Leveälähti ja Jari Järvinen: Pirkanmaan kaupan alan ennakointiselvitys, 2010

Lisäksi kappaleessa esitetään vähittäiskaupan tulevaisuutta koskeva tiivistelmä Viljaklusterin tulevaisuutta käsittelevästä selvityksestä (Lahden ammattikorkeakoulu: Viljaklusterin tulevaisuuskuva ja alustavat osaamiskvalifikaatiot).

5.2.1 Palvelut 2020

Palvelut 2020 on ennakointihanke, joka alkoi jo vuonna 2004 ja päättyi vuonna 2006. Hankkeen aikajänne ulottuu vuoteen 2020. Hankkeen keskeinen päämäärä on tukea palvelualojen koulutuksen suunnittelua.

Hankkeen tavoitteena oli ennakoida yksityisellä palvelusektorilla tapahtuvia muutoksia, alojen tulevaisuuden toimintaympäristöä ja näiden heijastumista tarkastelussa olevien alojen osaamisvaatimuksiin.

Kaupan ala on yksi hankkeessa tarkastelluista seitsemästä palvelualasta. Hanke oli jaettu kahteen vaiheeseen, joista ensimmäinen vaihe käsitteli palvelusektorien nykytilaa ja muutosvoimia. Toinen vaihe käsitteli tulevaisuutta.

Hanke toteutettiin tutkimalla aiempia tutkimuksia, kirjallisuutta, tilastoaineistoa ja tekemällä asiantuntijahaastatteluita. Toisessa vaiheessa tehtiin tulevaisuustutkimus, josta vastasi asiantuntijaverkosto. Asiantuntijaverkostot muodostettiin jokaiselle seitsemälle palvelualalle. Asiantuntijaverkostoihin valikoitui kyseisten toimialojen yritysten ja liittojen edustajia ja opetus- ja työhallinnon sekä tutkimuslaitosten asiantuntijoita. Tulevaisuustyöskentely toteutettiin Delfoi-menetelmällä.

Hankkeen tulokset

Hankkeessa on esitetty palvelualojen toimintaympäristön yleisten muutostekijöiden, eli globalisaation, teknologisen kehityksen ja digitalisoinnin, verkostoitumisen ja ikääntymisen vaikutuksia kaupan alaan vuonna 2020. Alla on koottuna raportissa kuvatut keskeiset vaikutukset muutostekijöittäin.

Globalisaation vaikutukset

- **Toimintaympäristö muuttuu** kansainvälisten ketjujen Suomeen tulon seurauksena. Suomalaiset toimijat joutuvat miettimään kilpailuetuaan suhteessa kansainvälisiin ketjuihin.
- **Suomalaisten ketjujen levittäytyminen lähialueille.** Suomalaiset kaupan alan yritykset perustavat yrityksiä erityisesti lähialueille.
- **Kokonaispalveluratkaisut.** Tulevaisuuden kansainvälistymisprosesseissa hyödynnetään toimialarajojen ylittäviä kumppanuuksia, joiden avulla tuotetaan kokonaispalveluratkaisuja.
- **Käytännöt ja toimintatavat muuttuvat.** Vapaat aukioloajat, alkoholi ja käsikauppalääkkeet ovat yleisesti saatavilla, tuotevalikoimiin tulee muutoksia, ja tuotteiden elinkaaret ovat entistä lyhyempiä.
- **Maahanmuutto** vaikuttaa palveluihin ja kulutustottumuksiin, tuotevalikoimat ja asiakaspalvelut monipuolistuvat. Ulkomaisten osuus henkilökunnassa kasvaa, jolloin mm. työkieli muuttuneeksi englanniksi.

Teknologisen kehityksen ja digitalisaation vaikutukset

- **Prosessikohtaisen tiedon hyödyntäminen.** Prosessikohtaisen tiedon oikeanlainen hyödyntäminen korostuu toiminnan kehittämisessä ja luo kilpailuetua.
- **Voimavarojen uudenlainen hyödyntäminen.** Voimavaroja on mahdollista kohdistaa asiakaspalveluun.
- **Logistisen ketjun tehokkaampi hallinta.** Logistista ketjua hallitaan tehokkaammin, se on läpinäkyvämpää, seurattavampaa ja tehokkaampaa mm. RFID-tunnisteiden eli tiedon etälukuun ja tallentamiseen liittyvien menetelmän avulla.
- **Toiminnanohjausjärjestelmien integrointi.** Toiminnanohjausjärjestelmiä voidaan integroida, tällainen esimerkki on mm. omavalvonta digitaalisilla mittareilla.
- **Toiminnan- ja tuotannonohjauksen ja tilaus- ja toimitusprosessin tehostuminen**
- **Tiedon sujuva siirtyminen toimitusketjun osallisten kesken.** Tavarantoimittajien ja valmistajan ja vähittäiskaupan välisessä toimitusprosessissa tieto siirtyy tietoliikenneverkkoja pitkin; täsmätoiminta esim. tuotteiden tilauksissa lisääntyy.
- **Monipuoliset asiakastiedon hallintajärjestelmät.** Asiakastiedon hallintajärjestelmät ovat monipuolisia ja asiakkaiden ostokäyttäytymistieto jalostuu tuotteiden tilaustiedoiksi.
- **Kysyntää vastaavat tuotteiden tilaus- ja toimitusketjut.** Tuotteiden tilaus- ja toimitusketju. myötäilee kysyntää – EFR Efficient Consumer Response tulee mahdolliseksi ja tehokkaammaksi myös pienten toimittajien keskuudessa.
- **Hintojen aleneminen.** Säästyvien kustannusten myötä hintoja voidaan alentaa.
- **Tietosuojan kasvava merkitys.** Tietosuojakysymyksiin etsitään turvallisia ratkaisuja.
- **Ajantasainen asiakastieto.** Ajantasaista asiakastietoa välitetään esim. matkapuhelimien avulla.
- **Joka kodin sähköinen kauppa.** Sähköinen kauppa lisääntyy ja lähes joka kodissa on valmiudet tehdä helposti verkko-ostoja.
- **Erikoistavaroiden verkkokauppa.** Verkkokaupan pääpaino on erikoistavaroissa.
- **Älykäs kodinelektroniikka.** Ostamisessa hyödynnetään kodin älykästä elektroniikkaa, esim. älyjääkaappi kertoo, milloin tuotteet ovat vanhenemassa.
- **Nettikioskit.** Nettikioskeista asiakkaat voivat etsiä tietoa haluamastaan tuotteesta.
- **Asiointia helpottavat menetelmät.** Tuotteiden keräilyä ja asiakkaiden liikkumista myymälöissä helpotetaan, esim. ostoskärry näyttää ostoksista kumuloituvan saldon tai ravintoainekertymän.

Verkostoitumisen vaikutukset

- **Tiiviimmät verkostot**
- **Eri valmistajien palvelut keskittyvät kauppaan.** Kaupassa jaetaan eri valmistajien tuotteita ja palveluita, esim. haja-asutusalueilla päivittäistavarakaupasta voi saada lippupalvelun lipun.
- **Verkostoitumisen ulottuvuus laajenee myös kansainväliseksi.** Verkostoitumista tehdään sekä kansallisesti että kansainvälisesti; kansainvälisiä verkostoja hyödynnetään esim. tavaranhankinnoissa.
- **Verkostoista strategisia kumppanuuksia.** Verkostoista muodostuu strategisia kumppanuuksia, ja niiden välille muodostuu verkostojen välistä kilpailua.
- **Tuotekehitys yhdessä toimintaketjun jäsenien kanssa.**
- **Asiakasverkostoituminen.** Asiakkaiden kanssa verkostoidutaan kuluttaja ja b2b puolella.
- **Verkostokohtaiset mallistot ja brändit.** Verkostoilla on omat mallistot ja brändit
- **”Shop in shop” toimintamalli yleistyy,** siinä erilaiset palvelutarjoajat toimivat samoissa tiloissa.
- **Ikääntyvien asiakkaiden palvelun kehittyminen.** Kaupalla on erityinen merkitys vanhenevan väestön haasteisiin vastaamisessa, tämä näkyy mm. kaupan uudenaikaisilla palveluratkaisuilla, joita tehdään yhteistyössä alan muiden toimijoiden sekä muiden toimialojen toimijoiden kanssa.
- **Kaupan monitahoiset klusterit.** Kauppa muodostaa klustereita eri rajapinnoille, esimerkiksi kaupan ja ravintoloiden rajapinnat lähentyvät toisiaan (päivittäistavarakaupoissa tarjolla ravintoloiden tekemää ruokaa)

Ikääntymisen vaikutukset

- **Yksilöllisten palveluiden kysyntä kasvaa.**
- **Varallisuutta** on enemmän käytössä palveluihin.
- **Liiketoimintamahdollisuudet lisääntyvät huomattavasti.**
- **Palveluiden tuottaminen kotiin.** Ikääntyvät haluavat asua mahdollisimman pitkään kotona, joten palvelut tuotetaan kotiin. Tällaisia palveluita voi olla esim. kotiinkuljetukset, asennus- ja huolto- sekä ateriapalvelut
- **Palvelutaloja rakennetaan kauppakeskusten yhteyteen.**

Tulevaisuuden mukanaan tuomat haasteet

Tulevaisuuden mukanaan tuomia haasteita ovat mm. kansainvälisyyden lisääntyessä *tiedonsaanti tuotteiden valmistustavasta ja testauksesta ja turvallisuuteen panostaminen* aukioloaikojen vapautumisen seurauksena.

Aukiolo vuorokauden ympäri tuo myös lisää työpaikkoja, mutta henkilökunnan houkutteleminen yötöihin voi olla vaikeaa. *Alan houkuttelevuuden lisääminen onkin keskeinen tekijä henkilöstöressurssin varmistamisessa.*

Maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden määrä lisääntyy, mutta suomalainen asenneympäristö tuo omat haasteensa maahanmuuttajataustaisen työvoiman sopeuttamiseen. *Tässä yhteydessä perehdyttämiskoulutusten merkitys korostuu.*

Kuluttajien tarpeet ovat yhä monipuolisempia, asiakkaiden yksilön tarpeiden huomioon ottamista. Kun asiakassegmentointi on tärkeä kilpailutekijä, kustannustehokkuus voi heikentyä, koska se edellyttää keskittämistä ja suuria volyymejä.

Vähittäiskaupan visio 2020

Ennakoinnin tuloksena raportissa on esitetty vähittäiskaupan visio vuodelle 2020. Kuvassa 2 on esitetty vähittäiskaupan tulevaisuuden visio.

Kuva 2: Vähittäiskaupan visio vuodelle 2020¹⁹

Merkittävimmät osaamisalat

Raportissa on esitetty merkittävimmät osaamisalat kaupan alan eri tehtävissä vuonna 2020. Nämä on esitetty alla olevassa taulukossa.

Taulukko 17: kaupan alan merkittävimmät osaamistarpeet vuonna 2020

Työntekijätehtävät	Asiantuntija- ja esimiestehtävät	Johtotehtävät
Asiakaspalveluosaaminen	Muutosvalmius	Strategiaosaaminen
Yhteistyökyky	Yhteistyökyky	Liiketoimintaprosessien ymmärtäminen
Myyntitaidot	Asiakkaiden tarpeiden tunnistaminen ja ennakointi	Ihmisten johtaminen
	Itsensä johtaminen	Muutosvalmius
	Ihmisten johtaminen	

¹⁹ Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006. Palvelut 2020 – Osaaminen kansainvälisessä palveluyhteiskunnassa

5.2.2 2015+ Vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet

Mercuria kauppapilaitoksen teettämän osaajat 2015+ Vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet ennakoititutkimuksessa on esitetty kaupan alan laadullisia osaamistarpeita, jotka nousevat esiin alan nopeimmista muutosvoimista.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vähittäiskaupan osaamistarpeiden ja niiden taustailmiöiden lähitulevaisuuden muutokset.

Selvitys toteutettiin tiedossa olevien osaamistarpeiden tulosten synteesi-arvioinnilla ja Delfoi-selvityksen perusteella. Ennakointitutkimuksessa kuvattiin alaan vaikuttavat nopeimmat muutosvoimat ja pyydettiin tulevaisuuden tutkijoita arvioimaan millaisia vaikutuksia muutosvoimilla on vähittäiskaupan työtehtäviin ja osaamistarpeisiin.

Tutkimuksen tulokset

Raportissa todetaan, että kaupan alan toimintaympäristömuutokset noudattavat yleistä tulossa olevaa työelämän vaihetta, jota kutsutaan ”*Design- ja elämysyhteiskunnaksi*”. Tämän työelämän vaiheen olennaisimmat kehityssuunnat ovat:

- Tiedon merkityksen ja tietointensiivisen työn lisääntyminen
- Työtä tehdään projekteittain vaihtuvissa kokoonpanoissa
- Tarkat ohjeet korvautuvat suuntaviivoilla, jolloin tarkkaan määriteltyjen tehtävien tekeminen ei enää riitä
- Hierarkiat korvautuvat verkostoilla

Raportissa kuvataan kuinka kaupan kehittäminen pohjautuu kaupan, teollisuuden ja kuluttajien yhteistyöhön. Toimijat muodostavat toimintaverkoston, jonka jäsenet ovat toistensa kumppaneita.

Vähittäiskauppa muuttuu erityisesti ilmastonmuutoksen, turvallisuusvaatimusten, kuluttajien ostokäytännön, verkkokaupan ja järjestelmäkehityksen vaikutuksista. Kuvassa 3 on tiivistetysti esitetty raportin kuvaus kaupan alan muuttumisesta KPMG:n visualisoimana.

Vähittäiskaupan kehittämiseen vaikuttavat tekijät

Ilmastonmuutos

- Sijoittuminen
- Myymäläympäristön kehittäminen
- Logistiset ratkaisut
- Tuotekehitys

Turvallisuusvaatimukset

- Tuoteturvallisuus
- Asiakasturvallisuus
- Tieto- ja työturvallisuus

Kuluttajien ostokäyttäytyminen

- Henkilökohtaistuu ja yksilöityy
- Myymäläympäristöön kytkeytyy elämyksellisyys ja tarinallisuus
- Kuluttajien tietoisuus lisääntyy

Verkkokauppa

- Monikanavaistuminen: verkkokauppa ja kivijalkakaupat yhdistyvät

Järjestelmien yhteensopivuus

- Vähittäiskaupan yhteistyö laajenee muihin toimialoihin kuten teollisuuteen, tuotekehitykseen ja koulutukseen

Kuva 3: Kaupan alan muutos, kehittämisen osapuolet ja kehittämiseen vaikuttavat tekijät²⁰

Tutkimuksessa esitettiin taustailmiöinä kaksi hyvin erilaista tulevaisuuden vähittäiskaupan perusskenaariota, jotka olivat

- Kauppa 2015+ on tekniikan ja myymäläoppaiden ihmemaan sekä
- Kauppa 2015+ on esteettinen ja houkuttelevat elämysympäristö.

Ensimmäinen skenaario painottaa kaupankäynnin teknistymistä, jossa kauppaa tehdään pääosin kännykällä ja hallitaan robotiikalla. Tässä skenaariossa myyjät ovat informaattoreita, myymäläoppaita ja samalla turvallisuushenkilöitä, jotka auttavat asiakkaita tekniikkaan liittyvissä kysymyksissä ja yleisesti opastavat asiakasta myymäläasioinnissa ja tiedonhankinnassa. Myyjien osaamisvaatimuksena asiakaspalveluosaimisen rinnalla on järjestelmä- ja prosessiosaaminen sekä eri tietolähteiden hallinta.

Toisessa skenaariossa korostuvat asiakkaiden yksilölliset vaatimukset ja asiakkaiden korkeat odotukset palvelulle. Asiakkaat omaavat tiedonhankintamahdollisuuksia ja tiedon tarve on kasvanut dramaattisesti. Asiakkaat pyritään houkuttelemaan kauppaan hakemaan tuote- ja palvelukokonaisuuksia ja siinä yhteydessä elämyskokemuksia ja tunnekosketusta. Myyjiltä vaaditaan palveluosaimista, joka kohdistuu yksilöön. Myyjät ovat oman alansa huippumyyjiä ja asiakaspalvelukokonaisuuksien hallitsijoita sekä ostoskumppaneita.

Tulevaisuuden tutkijat eli oraakkelit arvioivat tutkimuksessa yllä kuvattuihin perusskenaarioihin pohjautuvien ennalta esitettyjen kaupan alan muutosilmiöiden vaikutusta koulutustarpeisiin. Alla olevissa kuvissa

²⁰ Lähde: Jokiranta, K. 2012. Osaajat 2015+ vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet. Mercuria Kauppiaitten Kauppooppilaitos.

on esitetty raportissa esitetyt tutkimustulokset. Kuvien perusteella ilmenee oraakkeleiden yhteneväiset ja toisaalta epäyhtenäiset näkemykset kaupan alan muutostekijöistä ja miten ne ilmenevät toimintaympäristössä ja kulutuskäyttäytymisessä.

Konsensus

Etenevä digitalisaatio

- Kaupan ohjausjärjestelmä ja RFID-tekniikan kehittyminen
- Asiakkaille suunnatut erilaiset mobiili- ja internet sovellukset

Uudet riskit

- Muuttuvat aukiolon aikataulut
- Itsepalvelun lisääntyminen
- Riippuvuusriskit (tietoliikenne ja verkostoitumisen lisääntyminen)

Toimialarajojen hämärtyminen

- Kehitys kohti yhtä ja yhtenäisempää vähittäiskauppaa, jossa runsaasti eri toimijoita

Kaupan säättely

- Tavoitteena yhä turvallisempi kauppa

Nopeutuva tuotekehitys

- Kuluttajat ovat tiedonhaluisia ja kyltymättömiä
- Kulutuksen sirpaloituminen vauhdittaa tuotekehitystä ja synnyttää erilaisia tuote- ja palveluvariaatioita

Kuva 4: Tutkimuksen tulokset²¹ (KPMG:n visualisoima)

---

²¹ Lähde: Jokiranta, K. 2012. Osaajat 2015+ vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet. Mercuria Kauppiaitten Kauppaoppilaitos.

Miltei konsensus

Monikulttuurisuus

- Monikulttuurisuus lisääntyy

Kauppa työllistää

- Alalla ilmenee muutossuuntia, jotka toisaalta vähentävät työvoiman tarvetta ja toisaalta lisäävät sitä
- Kassatyön arvioidaan vähenevän
- Laajenevat aukioloajat lisäävät osa-aikaisen työvoiman tarvetta ja mahdollisuuksia etenkin senioreille, opiskelijoille, maahanmuuttajille
- Avainhenkilöiden työsuhteet vakinaistuvat entisestään

Ketjuohjaus lisääntyy

- Ketjuohjauksen muutosvauhti on suurempi erikois- kuin päivittäistavarakaupassa
- Ketjuohjaus monimuotoistuu

Kilpailu kiristyy

- Keskeinen tekijä on kaupan kehittyminen monikanavaiseksi ja verkkokaupan kehittyminen

Yksilöllisyyden vaatimukset

- Asiakkaat edellyttävät enemmän räätälöityjä palvelukokonaisuuksia

Asiakaslähtöinen hankintayhteistyö

- Teollisuuden ja kaupan yhteistyön eteneminen jatkuu

Osaamattomat asiakkaat

- Asiakaskunta polarisoituu ja sirpaloituu; on tietäviä, taitavia ja osaavia ja toisaalta taas osaamattomia asiakkaita
- Yhteistä osaaville ja osaamattomille asiakkaille on, että osataan vaatia enemmän

Kestävän kehityksen vaateet

- Kestävän kehityksen tietämys lisää myös kuluttajien vaatimustasoa ympäristöystävällisistä tuotteista
- Toisaalta on myös kuluttajia, joille ei kestävällä kehityksellä ole kulutuksessa merkitystä

Lokaalit ja globaalit markkinat

- Verkkokaupan kehittyminen on merkittävä tekijä näiden kahden markkinan kehittymiselle

Arvoketjuista arverkkoihin

- Verkostomaiset toimintamallit lisääntyvät etenkin toimintaympäristön vaatimusten kasvaessa

Työhön sitoudutaan entistä löyhemmin

- Kaupan henkilöstö polarisoituu; vakinaisia henkilöitä ja läpikulkijoita
- Henkilöstö sitoutuu arvojen kautta
- Y-sukupolvi etsii uusia merkityksiä työn teolle

Moniarvoisuuden kasvu

- Moniarvoisuus ilmenee asiakkaissa ja henkilöstössä; asiakkaat ovat tiedostavia, eettisesti ostavia ja toisaalta välinpitämättömiä
- Henkilöstön moniarvoisuus on haaste johtamiselle. Uusi sukupolvi odottaa, että yrityksen arvot kohtaisivat omia arvoja, jota kautta sitoutuminen työhön ja työntekoon syntyy

Kuva 5: Tutkimuksen tulokset²² (KPMG:n visualisoima)

²² Lähde: Jokiranta, K. 2012. Osaajat 2015+ vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet. Mercuria Kauppiaitten Kauppooppilaitos.

Eroja näkökulmissa

Lisäpalvelujen kasvu

- Lisäpalveluilla kilpailaan ja erotutaan lähitulevaisuuden kaupassa

Myymläympäristö muuttuu

- Merkittävin vauhdittaja muutokselle on monikanavaisuuden laajeneminen.

Elämyksellisyyden tavoittelu

- Elämyksen tavoittelu lisääntyy mutta myös polarisoituu. Toisessa ääripäässä on kyltymättömät elämysten metsästäjät ja toisessa tavallisen arjen tavoittelijat
- Elämysten tavoittelun rinnalle muodostuu merkitysten tavoittelu, tulevaisuuden kaupat myyvät merkityksiä

Henkilöstö professionalistuu

- Henkilökunnan osaaminen keskeinen kaupan vetovoima- ja kilpailutekijä tulevaisuudessa.
- Polarisoituminen: tarvitaan läpikulkijoita mutta myös ammattilaisten ja huippumyyjien joukkoa

Asiakkaiden ikääntyminen

- Seniorikansalaiset ovat merkittävä asiakasryhmä ja henkilöstöresurssi

Tuotebrändeistä kauppabrändeihin

- Brändiäytyminen ja brändiäjättelu vakiintunee eri toimialoilla
- Brändimallit korvannevat tulevaisuudessa osittain ketjukonsepti- tai liiketoimintamallit; tuotebrändeistä siirrytään kauppabrändeihin.

Kiina-ilmio

- Yksi kaupan alan muutosilmiöistä

Tiedostava ostaminen

- Voimakas polarisaatio: vastuulliset ostajat ja toisaalta välinpitämättömät, hintaohjautuvat ostajat.
- Koskee enemmän päivittäistavarakauppaa

Kuva 6: Tutkimuksen tulokset²³ (KPMG:n visuaalisoina)

Tutkimuksen tuloksena syntyi yhteenveto vähittäiskaupan myyjien ja esimiesten osaamistarpeista. Tutkimustuloksissa erottuu pirstalaation (=pirstaloituminen ja polarisaatio) voimakas vaikutus osaamistarpeisiin, joka ilmiönä ohjaa tulevaisuuden vähittäiskaupan myyjien ja esimiesten osaamistarpeita. Pirstaloitumista esiintyy monella alueella kuten asiakkaissa, työvoimassa, ja konsepteissa sekä kilpailussa. Pirstalaation johdosta esimiesten ja myyjien osaamistarpeissa korostuvat vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot sekä muutoksen ja moniarvoisuuden kohtaaminen ja jatkuva uuden oppiminen.

Alla oleva kuva esittää tutkimustuloksena syntyneitä tulevaisuuden myyjien ja esimiesten osaamistarpeita ja sitä, miten pirstalaatio näkyy vähittäiskaupan osaamistarpeissa moni-ilmeisenä ja monenlaisten toimi-

²³ Lähde: Jokiranta, K. 2012. Osaajat 2015+ vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet. Mercuria Kauppiaitten Kauppaoppilaitos.

joiden areenana. Toimintaympäristön muutokset ovat nopeita ja arvaamattomia, jonka vuoksi tulevaisuuden myyjiltä ja esimiehiltä vaaditaan ammatillista ketteryyttä. Tutkimuksessa myyjien osaamistarpeita kuvattiin T-osaajiksi ja esimiehiä E-osaajiksi. Kuvassa näkyy, mitä osaamistarpeita näihin T- ja E-osaajiin linkittyy.

Kuva 7: Vähittäiskaupan osaajat²⁴

²⁴ Lähde: Jokiranta, K. 2012. Osaajat 2015+ vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet. Mercuria Kauppiaitten Kauppaoppilaitos.

5.2.3 Pirkanmaan kaupan alan ennakointiselvitys

Selvityksen tavoitteena oli kartoittaa Pirkanmaan kaupan alan nykytilaa ja ennakoida kaupan tulevaisuuden näkymiä. Selvitys on jaettu kahteen osaan, joista ensimmäisessä osassa on verrattu Pirkanmaan kaupan alan mahdollisuuksia, muutostrendejä, kehityskulkua ja kehitystarpeita koko maan tilanteeseen. Toisessa osassa on selvitetty kaupan alan työvoima- ja koulutustarpeiden kehitysnäkymiä Pirkanmaalla.

Selvityksen toteutusmenetelminä on käytetty kaupan alan asiantuntijoiden haastatteluita, tutkittu tilastoja sekä analysoitu avoimia työpaikkailmoituksia.

Selvityksen tulokset

Selvityksen tuloksena havaittiin, että kauppa on keskittynyt asutuskeskuksiin ja omille alueille keskustojen ulkopuolelle. Kahtiajakautumista kuvataan koko Suomen laajuiseksi trendiksi.

Pirkanmaalla voimakkaimmin kauppa on keskittynyt Tampereelle, jossa sijaitsee 76 % kaikista Pirkanmaan tukku- ja vähittäiskaupan toimipaikoista, 84 % henkilöstöstä ja 88 % liikevaihdosta. Toimipaikoilla ja henkilöstömäärillä mitattuna tukku- ja vähittäiskaupan kasvu on ollut Pirkanmaalla huomattavasti muuta maata nopeampaa. Pirkanmaa on Suomen kolmanneksi suurin maakunta vähittäiskaupan ostovoimalla mitattuna. Suurin maakunta on Uusimaa ja toiseksi suurin Varsinais-Suomi.

Kauppojen keskittyminen tietyille alueille aiheuttaa kilpailua, joka näkyy myös Tampereella. Kilpailua kuvataan raportissa kuluttajille positiivisena suuntauksena, koska se pitää hinnat alhaisina. Kilpailu on kovaa etenkin päivittäistavarakaupassa. Kovan kilpailun seurauksena Tampereen kaupunkiseudulla toimii vain kaksi isoa toimijaa S-ryhmä ja K-ryhmä. Raportissa todetaan, että kilpailu on niin kovaa, ettei tilaa uusille toimijoille juurikaan ole, mutta pienemmillä paikkakunnilla kilpailulle on vielä tilaa.

Erikoiskauppa keskittyy päivittäistavarakauppaa enemmän suuriin keskuksiin. Erikoiskaupoille ei ole kysyntää alle 5000 asukkaan kunnissa.

Kauppojen sijoittuminen omille alueille keskustojen ulkopuolelle ei ole raportin johtopäätösten mukaan kestävä kehityksen periaatteiden mukaista, koska vallitsevien tavoitteiden kuten ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja yhdyskuntarakenteen tiivistämisen seurauksena kaupan suuryrityksiä tulisi rakentaa enemmän julkisten kulkuvälineiden reittien varrelle. Kauppojen sijoittumista keskustojen ulkopuolelle on pyrittykin muuttamaan mm. tiukentamalla kaavoituslainsäädäntöä. Lisäksi raportissa todetaan, että eri toimijoiden etenkin maankäytön, liikenteen ja ympäristön asiantuntijoiden yhteistyötä kaupan toimijoiden kanssa tulisi tiivistää.

Kestävän kehityksen ja ikääntymisen näkökulmasta myös lähikauppaverkoston kehittämiseksi on tarvetta. Tampereen rakennesuunnitelmassa nämä näkökulmat on otettu huomioon, mutta konkreettisia tuloksia ei vielä ole, koska kehitystyö on vasta käynnissä.

Kaupan alan muutostrendit

Tutkimuksessa havaittiin, että Pirkanmaalla vaikuttavat paljolti samat trendit kuin muualla Suomessa ja koko maailmassa. Näitä trendejä ovat mm. ikääntyminen ja yleinen elämänrytmin muutos. Yleisen elämänrytmin muutoksesta aiheutunut konkreettinen kehitys on kauppojen aukioloaikojen vapautuminen. Ikääntymisen vaikutus näkyy mm. tarpeena sijoittaa kauppiaita helposti saavutettaviin paikkoihin.

Työvoima ja koulutustarpeiden kehitysnäkymät

Raportissa todetaan, että päivittäistavarakaupan suorittava ja osa-aikainen työ ei välttämättä houkuttele työllistymään kaupan alalle pysyvästi, jolloin kaupan alan yritysten tulisi lisätä vetovoimaisuutta esim. tarjoamalla mahdollisuuksia uralla etenemiseen ja kouluttautumiseen.

Erikoiskaupan alalla tulevaisuuden haasteena on ammattitaitoisen työvoiman saaminen. Tarvetta on esim. rautakaupan osaajille. Raportissa ehdotetaan, että erikoiskaupan alan työtehtäviin tarjottaisiin koulutusta niille, joilla on jokin muu kuin perinteinen kaupan alan tutkinto. Vaihtoehtona raportissa esitetään myös uudelleen koulutuksen järjestäminen ei-kaupallisen alan työttömille.

5.2.4 Muut

Viljaklusterin tulevaisuuskuva ja alustavat osaamiskvalifikaatiot

Vähittäiskaupan tulevaisuutta kuvataan viljaklusterin tulevaisuuskuva ja alustavat osaamiskvalifikaatiot raportissa.

Kuvassa 8 on kuvattu elintarvikesektorin vähittäiskaupan rakenne raportin tulosten perusteella.

Kuva 8: Elintarvikesektorin vähittäiskaupan rakenne tulevaisuudessa²⁵

Lisäksi projektin tuloksena esitettiin vähittäiskaupan tulevaisuudenkuva 2025, jonka keskeiset asiat on nostettu alla olevaan listaan.

Vähittäiskaupan markkinat ja toimintaympäristö tulevaisuudessa

- Ulkomaiset vähittäiskauppaketjut lisääntyvät Suomessa
- Kansainvälisyys näkyy kuluttajatutkimus ja tuote- ja palvelukonseptien kehittämisessä

²⁵ Lähde: Suontama, T., Hautamäki, J., Leveälähti, S. 2011. Viljaklusterin tulevaisuuskuva ja alustavat osaamiskvalifikaatiot. Lahden ammattikorkeakoulu.

- Etniset ryhmät näkyvät mainonnassa ja markkinoinnissa
- Kauppabrändit vahvistuvat
- Tuotantoprosesseilla on suuri merkitys kuluttajille
- Vähittäiskauppa ohjaa elintarvikkeiden toimitusketjun toimintaa ja tavoitteiden asettamista: kauppa edellyttää toimitusketjulta kuluttajien tarpeita tyydyttäviä tuotteita.
- Tuotevalikoimat kasvavat, mutta tuotteiden elinkaaret lyhenevät
- Tuotevalikoima jakautuu halpoihin tuotemerkkeihin ja kalliimpiin terveystuotteisiin ja vastuullisuuden mukaisiin tuotteisiin
- Kulutuskäyttäytymisessä voi tapahtua äkillisiä muutoksia, jonka seurauksena vähittäiskaupan valikoimat voivat tulla elinkaarensa päähän hyvinkin nopeasti
- Markkinat siirtyvät internettiin, jonka välityksellä toimitetaan kuluttajien elintarvikeostokset kotiin
- Automaattimarketteja syntyy; sähköisesti itsepalveluperiaatteella toimivat ympärivuorokautiset kaupantekokanavat
- Ilmastonmuutos ohjaa kaupan sijoittumista erityisesti julkisilla kulkuvälineillä saavutettiin kohteisiin
- Kauppa sijoittuu olemassa oleviin kiinteistöihin
- Lähiruoka kasvattaa osuuttaan
- Kuluttajien lisääntynyt vapaa-aika lisää uusien tuotteiden myyntimahdollisuuksia (esim. välipalasyöminen)
- Kodin ulkopuolella valmistettujen aterioiden kysyntä kasvaa ja take-away ruoan ja kokonaisen aterioiden myynti lisääntyy
- Slow food ns. lähellä tuotettu, lisäaineeton ja rauhasa nautittu ruoka vakiinnuttaa asemansa, tämän seurauksena erikoistetaan vähittäiskaupoissa tuotteet ja palvelut viikko ja viikonloppukeskeisiin kokonaisuuksiin
- Itsepalvelutekniikka lisääntyy kaupoissa

Vähittäiskaupan kehittämistarpeet tulevaisuudessa

- Internetissä myytävien tuotetavaroiden toimitusketjun kehittäminen
- Suurten toimijoiden liittyminen kansallisiin ja kansainvälisiin hankinta- ja logistiikkaratkaisuihin
- Kuluttajien ja kaupan vuorovaikutteinen yhteistyö
- Toimitusketjun tehokkuuden parantaminen
- Vastuullisten toimintatapojen käyttöönotto ja niistä viestiminen
- Tuotteiden toimittaminen kuluttajille monipuolisten myyntikanavien avulla
- Koko toimitusketjun yhtenäisen järjestelmän kehittäminen
- Kuluttajien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen, mm. sähköisten kanavien avulla
- Haja-asutusalueiden palvelutarpeiden huomioiminen, mm. logistiset yhteistyömahdollisuudet postin kanssa tuotteiden toimittamiseksi haja-asutusalueiden asukkaille
- Raaka-aineiden jäljitettävyydestä ja vastuullisuudesta viestiminen
- Ruoan alkuperään, hankkimiseen, valmistamiseen ja syömiseen räätälöityjen palveluiden ja tuotteiden kehittäminen elämyksinä asiakkaille
- Yksilöiden tarpeiden huomioon ottaminen palvelun kehittämisessä

6. Vähittäiskaupan työpaikkailmoitusanalyysin keskeisimmät tulokset²⁶

6.1 Vähittäiskaupan työpaikkailmoitusanalyysi pl. ruokakaupat

Vähittäiskaupan työpaikkailmoitusten analyysin lähdeaineistona on käytetty julkisen työvälityksen te-palvelut.fi-palvelussa (entinen mol.fi) ja analyysin on tehnyt Foredata Oy. Analyysi on toteutettu osittain tekstianalyysityökalulla ja osittain asiantuntijatyönä. Lisätietoa analyysiprosessista ja sen tulokset kokonaisuudessaan löytyvät liitteestä 2.

Vähittäiskaupan työpaikkailmoitusanalyysiin sisältyvät kaikki tämän taustaselvityksen tilastoanalyysikappaleessa esiintyneet vähittäiskaupan toimialat (pl. 4711, joka käsittää ruokakaupat). Ruokakauppojen työpaikkailmoitusanalyysistä on analysoitu erikseen ja analyysin päätulokset esitetään seuraavassa kappaleessa.

Vähittäiskaupan alan yritykset ovat julkaisseet te-palvelut.fi -palvelussa yhteensä 36 719 kappaletta työpaikkailmoituksia aikavälillä 1.1.2010–31.3.2015. On selvä, että kaikkia avautuvia työpaikkoja ei ilmoiteta kyseisessä palvelussa vaan rekrytointi tapahtuu muita kanavia pitkin. Tällaisia ovat mm. sosiaalinen media (LinkedIn, Facebook, Twitter yms.), yksityiset työvälityspalvelut, ”puskaradio” ja henkilökohtaiset suhteet. Julkisten työ- ja elinkeinopalveluiden tarjoamalla sivustolla ilmoitettujen alan työpaikkojen määrä on kuitenkin melko suuri, joten voidaan olettaa, että ilmoitukset antavat kokonaiskuvan siitä millaista osaamista alalle haetaan.

Ilmoituksia on julkaistu eniten keväisin, johtuen pitkälti kesätyöpaikkojen ilmoittelusta. Kesän jälkeen on myös ollut selkeä ”piikki” ilmoitusten määrässä. Vähiten työpaikkailmoituksia on jätetty kesä-heinäkuussa ja joulukuussa. Vuonna 2014 työpaikkailmoittelua on ollut vähän verrattuna muihin tarkastelujakson vuosiin. Alkuvuoden 2015 työpaikkailmoittelu ennakoii tälle vuodelle edelliseen vuoteen verrattuna myönteisempää kehitystä.

Vuodesta 2011 työpaikkailmoittelu on vähentynyt. Analyysin perusteella syitä vähenevään työpaikkailmoitteluun ovat:

- talouden suhdanteet
- muiden rekrytointikanavien yleistyminen
- verkkokaupan kasvu ja etenkin yleistynyt tuotteiden hankinta ulkomailta

Työpaikkailmoituksia on julkaistu eniten Uudellamaalla (32 %) ja toiseksi eniten Varsinais-Suomessa (10 %) ja Pirkanmaalla (10 %).

Toimialoittain työpaikkailmoituksia on julkaistu eniten muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskaupassa erikoismyymälöissä (tilastoluokka: 475) ja muiden tavaroiden vähittäiskaupassa erikoismyymälöissä (tilastoluokka 477), näille toimialaluokille kertyi molemmille 24 % kaikista ilmoituksista.

---

²⁶ Lähde: Andolin, M., Järvinen, J. Vataja, I., 2015. Vähittäiskaupan työpaikkailmoitusten analyysi. Foredata Oy.

Analyysin perusteella vähittäiskaupan alalla on 10 toimialaa, jotka kattavat yhteensä 40 % kaikista työpaikkailmoituksista. Kaiken kaikkiaan työpaikkailmoituksia jakaantui 79 toimialalle. Työllistävimmät toimialat olivat huoltamatoiminta, vaatteiden yleisvähittäiskauppa, sähköisten kodinkoneiden vähittäiskauppa, henkilöautojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa, rauta- ja rakennustarvikkeiden vähittäiskauppa, itsepalvelutavaratalot, muu vähittäiskauppa muualla kuin myymälöissä, huonekalujen vähittäiskauppa, televiestintälaitteiden vähittäiskauppa ja kankaiden vähittäiskauppa.

Yhteensä 20 työnantajaa oli julkaissut n. 10 000 kappaletta työpaikkailmoituksia, mikä kattaa yli neljänneksen kaikista työpaikkailmoituksista (36 716) tarkastelujakson aikana.

Valtaosa vähittäiskaupan työpaikkailmoituksista kohdistui palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiluokkaan. Vähittäiskaupassa asiantuntijoiden ammatit sekä korjaus-, rakennus- ja valmistustyöntekijän ammatit ovat suuremmissa roolissa kuin ruokakaupassa. Eniten työpaikkailmoituksissa haettiin myyjä.

Työpaikkailmoitusten perusteella ylivoimaisesti merkittävin osaamistarve oli asiakaspalvelu. Vähittäiskaupan työntekijöiden henkilökohtaisista ominaisuuksista ilmoituksissa eniten esiintyi reippaus, omaaloitteisuus ja palveluasenne/-halu/-henkisyys. Osaamiseen ja ammattitaitoon liittyvistä osaamisista eniten esiintyi asiakaspalvelu. Koulutuksen osalta työpaikkailmoituksissa esiintyi eniten englannin kielen taito.

6.2 Ruokakaupan työpaikkailmoitusten analyysi²⁷

Ruokakaupan työpaikkailmoitusanalyysiin sisältyy toimialaluokka 4711 alatoimialaluokkineen. Ruokakaupan työpaikkailmoitusanalyysi on analysoitu erillisenä, jottei se liiaksi painottaisi vähittäiskaupan työpaikkailmoitusanalyysiä.

Ruokakaupan yritykset ovat julkaisseet yhteensä 8 744 kappaletta työpaikkailmoituksia aikavälillä 1.1.2010–31.3.2015.

Ilmoituksia on julkaistu eniten helmi-maaliskuussa, johtuen pitkälti kesätyöpaikkojen ilmoittelusta. Vähiten työpaikkailmoituksia on jätetty kesä- ja joulukuussa. Ruokakaupankin osalta työpaikkailmoittelu on vuodesta 2011 vähentynyt. Ruokakaupan vähenevään työpaikkailmoitteluun on analyysin perusteella oletettu olevan samat syyt kuin vähittäiskaupankin työpaikkailmoitteluun.

Työpaikkailmoituksia on julkaistu eniten Uudellamaalla (46 %) ja toiseksi eniten Pirkanmaalla (11 %) ja Varsinais-Suomessa (6 %).

Toimialoittain työpaikkailmoituksia on julkaistu ylivoimaisesti eniten (51 %) isojen supermarkettien toimialalla ja toiseksi eniten valintamyymälöiden toimialalla (36 %).

Lidl Suomi Ky ja HOK-Elanto Liiketoiminta Oy ovat julkaisseet eniten työpaikkailmoituksia.

---

²⁷ Lähde: Andolin, M., Järvinen, J. Vataja, I., 2015. Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan erikoistumattoman vähittäiskaupan työpaikkailmoitusten analyysi. Foredata Oy.

Valtaosa ruokakaupan työpaikkailmoituksista kohdistui palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiluokkaan. Nämä ilmoitukset käsittivät yli 86 % kaikista ilmoituksista. Näistä ilmoituksista eniten kohdistui myyjän ammattiin ja ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden ammattiin.

Työpaikkailmoitusten perusteella ylivoimaisesti merkittävimmät osaamistarpeet liittyivät asiakaspalveluun ja reippauteen.

Analyysissa todetaan, että kaiken kaikkiaan ruokakaupan työpaikkailmoituksissa haetaan henkilökohtaisten ominaisuuksien osalta klassisen reipasta työntekijää, joka pärjää asiakaspalvelutilanteessa oma-aloitteisesti, itsenäisesti ja vastuullisesti.

Ruokakaupankin osalta osaamiseen ja ammattitaitoon liittyvistä osaamisista eniten esiintyi asiakaspalvelu. Koulutuksen osalta työpaikkailmoituksissa esiintyi eniten hygieniapassi.

Suurin osa tämän selvityksen työpaikkailmoituksista oli kohdistettu ammatteihin, joissa on paljon työllisiä ja joissa ei vaadita korkeaa koulutusta, kuten esimerkiksi myyjän ammatti.

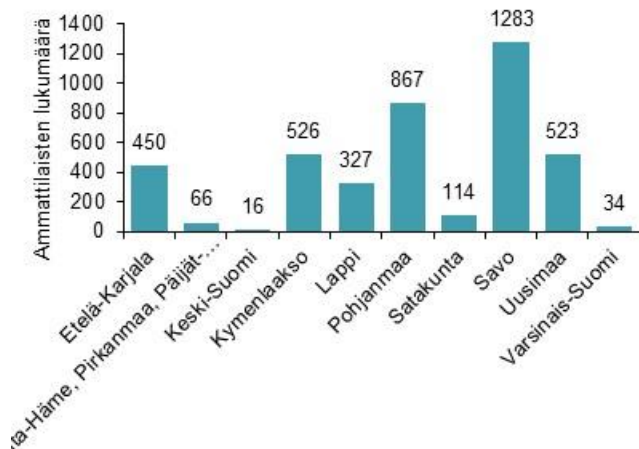
Analyysissa tuodaan esille, että ruokakauppa on uudistunut viimeisten vuosien aikana ja erilaiset lisäpalvelut, jotka aiemmin tuotettiin muissa yhteyksissä, ovat nykyisin kauppojen peruspalveluita. Näitä ovat mm. posti- ja pakettipalvelut sekä osaamistarvelistauksessa esille noussut Veikkauksen pelien osaaminen.

7. Vähittäiskaupan C&Q osaamistarpeiden haastatteluaineiston analyysi²⁸

Tässä kappaleessa on esitetty C&Q-osaamisenhallintajärjestelmään koottujen haastattelutietojen keskeiset tulokset. C&Q-osaamisenhallintajärjestelmä on tietojärjestelmä, jonka avulla voidaan selvittää tulevaisuuden osaamistarpeita yrityksissä ja julkisissa organisaatioissa mm. osaamisalueittain, ammateittain tai toimialoittain. Kyseessä ovat puolistrukturoidut haastattelut, joita ovat tehneet pääasiassa oppilaitosten edustajat. Haastattelujen tulokset luokitellaan dynaamisen osaamiskvalifikaatioluokituksen mukaisesti²⁹ ja tallennetaan tietojärjestelmään.³⁰

Haastattelut on toteutettu vuosina 2010–2015. Haastatteluaineistoa on kerätty 267 organisaatiosta ja se sisältää yhteensä 4 230 työntekijää koskevat vastaukset.

Kuviossa 19 on esitettyä aineistolla kerättyjen 4 230 työntekijää koskevien vastausten jakautuminen alueittain. Kolmasosa aineiston kattavuudesta kohdistuu Savoan ja viidennes Pohjanmaalle.

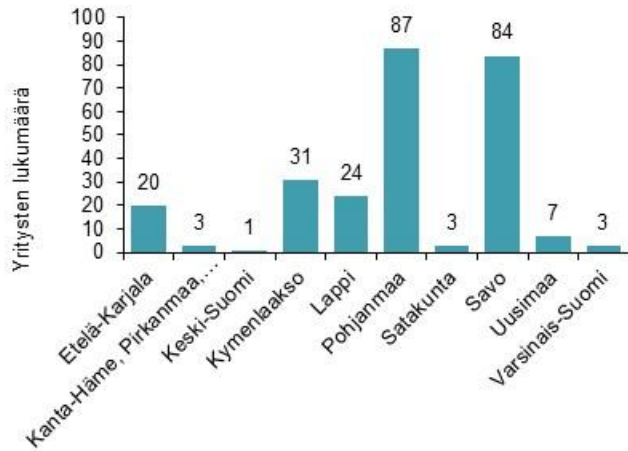
Kuvio 19: Vastausten alueittainen jakauma

Kuviossa 20 on esitetty haastateltujen yritysten määrä alueittain. Kolmasosa haastatelluista yrityksistä sijaitsee Pohjanmaalla ja toinen kolmasosa Savossa.

²⁸ Lähde: C&Q haastatteluaineisto

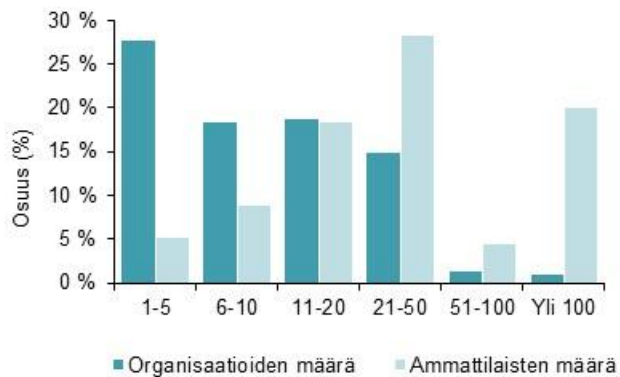
²⁹ Lisää osaamisen luokitusjärjestelmästä Taina Hanhisen väitöskirjassa Työelämäosaaminen – Kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi. 2010. <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-8290-8.pdf>.

³⁰ Lisätietoa <http://www.cqsystems.fi/>.

Kuvio 20: Haastateltujen yritysten alueittainen jakauma³¹

Kuvio 21 esittää haastateltujen yritysten ja ammattilaisten osuudet yritysten koon mukaan. Suurin osa ammattilaisista työskentelee 21–50 ja yli 100 henkilön yrityksissä. Haastatellut organisaatiot ovat suurimmaksi osaksi kooltaan pienempiä alle 50 henkilön yrityksiä.

Kuvio 21: Haastateltujen organisaatioiden ja ammattilaisten osuudet yritysten koon mukaan

³¹ Lähde: C&Q haastatteluaineisto

Haastattelujen jakauma alueittain ei siis vastaa alan yritysten tai työntekijöiden alueittaista jakaumaa. Myöskään haastattelujen yrityskoon mukainen jakauma ei vastaa alan todellista tilannetta. Laaja aineisto antanee kuitenkin melko monipuolisen ja luotettavan katsauksen alan osaamistarpeisiin.

Haastatteluissa on kerätty tietoa vähittäiskaupan yritysten osaamistarpeista nyt ja tulevaisuudessa, osaamistarpeista seitsemän osaamisen pääkategorian perusteella, osaamispuutteista, rekryointitarpeista ja yritysten ammattijakaumista. Seuraavissa luvuissa on esitetty haastatteluiden tulokset.

7.1 Osaamistarpeet

Haastatteluaineiston perusteella osaamistarpeet muuttuvat tulevaisuudessa. Taulukossa 18 on kuvattuna haastateltujen organisaatioiden lukumäärän perusteella TOP 10 osaamistarvetta tällä hetkellä ja tulevaisuudessa.

Käytössä olevan aineiston perusteella voidaan havaita, että *palvelualltius ja asiakaspalvelutaidot* ovat vastanneiden organisaatioiden mukaan tärkein osaamistarve nyt ja tulevaisuudessa. Asiakaspalvelutaitojen lisäksi vastanneet organisaatiot listasivat myyntiin liittyvät taidot ja tietotekniset taidot tärkeiksi nyt ja tulevaisuudessa (merkitty taulukkoon sinisellä).

Taulukko 18: TOP 10 osaamistarpeet nyt ja tulevaisuudessa

Nykytila			Tulevaisuus		
TOP 10	Osaamistarve	Organisaatioiden määrä	TOP 10	Osaamistarve	Organisaatioiden määrä
1	Palvelualltius, asiakaspalvelutaidot	205	1	Palvelualltius, asiakaspalvelutaidot	66
2	Kassakoneiden, kassajärjestelmien käytön hallinta	104	2	Myyntitaidot, kaupantekotaito, myyntitekniikan, myyntityön hallinta	33
3	Myyntitaidot, kaupantekotaito, myyntitekniikan, myynti	90	3	Tieto- ja viestintätekniikan perustaidot, it-perustaidot, yleisimpien työvälineohjelmien käyttötaidot	26
4	Tieto- ja viestintätekniikan perustaidot, it-perustaidot, yleisimpien työvälineohjelmien käyttötaidot	71	4	Verkkokauppaan, nettikauppaan, sähköiseen kaupankäyntiin liittyvä osaaminen	26
5	Myytävien tuotteiden esillepanoon, hyllytykseen, tuotteiden järjestämiseen liittyvä osaaminen	56	5	Venäjän kielen perustaito	23
6	Tilausten teko, tilaustaidot (materiaalit, tavarat, tarvikke	51	6	Ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen, itsensä kehittämishalu, ajan tasalla pysyminen	22
7	Tarkka, järjestelmällinen, huolellinen toimintatapa	48	7	Kielitaito, työn kannalta riittävä vieraan kielen osaamine	21
8	Oma-aloitteisuus, itsenäinen ote työhön, omatoimisuus	47	8	Kauppan alan tietokoneohjelmien hallinta	17
9	Vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot	46	9	Tietotekniikan hyödyntäminen omassa työssä	15
10	Tietotekninen yleinen osaaminen	45	10	Markkinointiin ja mainontaan liittyvä osaaminen	13

Taulukossa 19 on esitetty osaamistarpeet nyt ja tulevaisuudessa ryhmiteltynä seitsemään osaamisen pääkategoriaan. Kustakin pääkategoriasta on mainittu viisi tämän hetken ja tulevaisuuden osaamistarvetta,

jotka ovat haastatteluissa saaneet eniten mainintoja.³² Osaamistarpeet, jotka ovat tärkeitä nyt ja tulevaisuudessa on esitetty sinisellä.

Taulukko 19: Osaamistarpeet kategorioittain

Nyt	Tulevaisuudessa
Toimialariippumattomat tuotannon yleistiedot ja taidot	
<i>Tieto- ja viestintätekniikan perustaidot, it-perustaidot, yleisimpien työvälineohjelmien käyttötaidot</i>	<i>Tieto- ja viestintätekniikan perustaidot, it-perustaidot, yleisimpien työvälineohjelmien käyttötaidot</i>
Vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot	Venäjän kielen perustaito
Tietotekninen yleinen osaaminen	Kielitaito, työn kannalta riittävä vieraan kielen osaaminen
Tuotteiden tekninen tuntemus, tuotetuntemus, tuotetietous	Tietotekniikan hyödyntäminen omassa työssä
Englannin kielen perustaito	Tietotekniikan kehityksessä mukana pysyminen, uusien ohjelmistojen ja teknologioiden omaksuminen
Palveluiden tuotanto-osaaminen	
<i>Kassakoneiden, kassajärjestelmien käytön hallinta</i>	Kaupan alan tietokoneohjelmien hallinta
Myytävien tuotteiden esillepanoon, hyllytykseen, tuotteiden järjestämiseen liittyvä osaaminen	<i>Myytävien tuotteiden tuntemus, tuotetietous</i>
<i>Myytävien tuotteiden tuntemus, tuotetietous</i>	Sähköisen tilausjärjestelmän hallinta
Sisäsomistustaidot, tuotteiden esillepanotaidot	Erikoistavarakaupan alan tuotetietous, tuotetuntemus, tuoteosaaminen
Kaupan alan palveluprosessien tuntemus	<i>Kassakoneiden, kassajärjestelmien käytön hallinta</i>
Liiketoimintaosaaminen, hallinto- ja talousosaaminen	
Tilausten teko, tilustaidot (materiaalit, tavarat, tarvikkeet, raaka-aineet ym.)	Hankintaosaaminen, ostotoiminnan ja hankintaprosessien hallinta
Työaikasuunnitteluun liittyvä osaaminen	Rekrytointiosaaminen, henkilöstön palkkausprosessiin liittyvä osaaminen
<i>Henkilöstöhallintoon, työsuhdeasioihin liittyvä osaaminen</i>	Ennakoiva ajattelu- ja toimintatapa, tulevaisuuden kehitystrendien seuraaminen
Taloulosaaminen, talouden hallintaan liittyvät tiedot ja taidot	<i>Organisaation ja liiketoiminnan johtamistaidot</i>
<i>Organisaation ja liiketoiminnan johtamistaidot</i>	<i>Henkilöstöhallintoon, työsuhdeasioihin liittyvä osaaminen</i>
Asiakkuuden, asiakassuhteiden hallinta	
<i>Palvelualltius, asiakaspalvelutaidot</i>	<i>Palvelualltius, asiakaspalvelutaidot</i>

³² Koska osaamiskvalifikaatioluokitus on hierarkkinen, osaamistarpeet saattavat olla osin päällekkäisiä. Joku vastaaja on pystynyt mainitsemaan tarvittavan osaamisen tarkemmalla, joku yleisemmällä tasolla.

<i>Myyntitaidot, kaupantekotaito, myyntitekniikan, myyntityön hallinta</i>	<i>Myyntitaidot, kaupantekotaito, myyntitekniikan, myyntityön hallinta</i>
<i>Markkinointiin ja mainontaan liittyvä osaaminen</i>	Verkkokauppaan, nettikauppaan, sähköiseen kaupankäyntiin liittyvä osaaminen
Palveluhenkisyys, myönteisen asiakaspalvelukokemuksen luominen	<i>Markkinointiin ja mainontaan liittyvä osaaminen</i>
Asiakaspalveluun liittyvä tilanneherkkyys, läsnäolo	Markkinoiden kehityksen, trendien tuntemus

Työyhteisöosaaminen

<i>Esimiestaidot</i>	<i>Henkilöstön johtamistaidot</i>
<i>Henkilöstön johtamistaidot</i>	<i>Esimiestaidot</i>
Yhteistyökykyisyys, yhteistyötaidot työyhteisössä	Henkilöstön sitouttaminen ja motivointi muutostilanteissa
Työnjohtotaidot, työn valvonta, ohjaaminen ja seuranta eli direktio-oikeuden hyvä käyttö	Sitoutunut ja vastuullinen suhtautuminen omaan työtehtävään ja työyhteisöön
Osaston, yksikön johtamistaidot, ryhmän johtaminen	

Henkilökohtaiset ominaisuudet ja asenteet

Tarkka, järjestelmällinen, huolellinen toimintatapa	Ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen, itsensä kehittämishalu, ajan tasalla pysyminen
Oma-aloitteisuus, itsenäinen ote työhön, omatoimisuus, itseohjautuvuus	<i>Motivaatio, motivoitunut, aktiivinen, myönteinen asenne omaan työhön</i>
<i>Ihmissuhdetaidot, sosiaaliset taidot, sosiaalisuus, ihmisen kohtaamistaidot</i>	Moniosaaja, monitaitoisuus, työn monialainen hallinta
<i>Motivaatio, motivoitunut, aktiivinen, myönteinen asenne omaan työhön</i>	<i>Ihmissuhdetaidot, sosiaaliset taidot, sosiaalisuus, ihmisen kohtaamistaidot</i>
Työperäisen stressin ja paineen sietokyky	Kustannustietoisuus, taloudellinen ajattelu, tulosajattelu

Tutkimus- ja kehitysoosaaminen

<i>Innovatiivisuus, luovuus, ideointikyky</i>	Tuotevalikoiman, palveluvalikoiman kehittämiseen liittyvä osaaminen
Visuaalinen suunnittelutaito, visuaalisen ilmeen luomisen hallinta	Tuotesuunnittelu ja ideointi, tuoteidean kehittämiseen liittyvä osaaminen
	Henkilöstön työhyvinvoinnin, työssäjaksamisen edistäminen
	Palvelumuotoilu, uusien käyttäjälähtöisten palveluratkaisujen kehittäminen
	<i>Innovatiivisuus, luovuus, ideointikyky</i>

7.2 Osaamispuutteet

Haastatteluissa on kartoitettu yrityksiltä myös vastavalmistuneiden rekrytoitujen osaamispuutteita. Kysymykseen on vastannut 161 yritystä. Taulukossa 20 on esitetty TOP 15 vastavalmistuneiden osaamispuutetta.

Taulukko 20: TOP 15 vastavalmistuneiden rekrytoitujen osaamispuutteet

TOP 15	Nimi	Organisaatiot Määrä
1	Oma-aloitteisuus, itsenäinen ote työhön, omatoimisuus, itseohjautuvuus	34
2	Motivaatio, motivoitunut, aktiivinen, myönteinen asenne omaan työhön	32
3	Palvelualttius, asiakaspalvelutaidot	25
4	Rohkeus, uskallus	18
5	Sitoutuminen työelämän toimintatapoihin, normaali työsosiaalinen käytös, toimiminen työelämän pelisääntöjen mukaan	13
6	Myyntitaidot, kaupantekotaito, myyntitekniikan, myyntityön hallinta	12
7	Yleää tekemästään työstä, ammattilypeys, oman työn arvostus, hyvä asenne työtään kohtaan	11
8	Ihmissuhdetaidot, sosiaaliset taidot, sosiaalisuus, ihmisen kohtaamistaidot	10
9	Ripeä, ahkera, reipas, nopea, työteliäs	9
10	Vuorovaikutus-, viestintä- ja kommunikointitaidot	7
11	Asiakkaan henkilökohtainen palvelu, kommunikointi- ja vuorovaikutustaidot	7
12	Sitoutunut ja vastuullinen suhtautuminen omaan työtehtävään ja työyhteisöön	6
13	Työaikojen noudattaminen	6
14	Oppimishalukkuus, oppimiskyky	6
15	Yrittäjämäinen asenne ja toimintatapa, sisäinen yrittäjyys, aktiivinen ja sitoutunut ote työhön	5

Haastatteluaineiston lisäkommenteista esiin nousivat myös laskutaidot, venäjän asiakaspalvelun alkeet ja uuden teknisen osaamisen puutteet. Myös löyhä työmoraali ammattiryhmästä riippuen nostettiin esiin. Alla on esitetty muutama suora lisäkommentti.

Tekninen perusosaaminen on ok, mutta uutta teknistä osaamista ei vastavalmistuneilla ole, vaan heidät koulutetaan työssä.

Työelämän pelisäännöt (työajat, tauot ja oman puhelimen käyttäminen). Työssäoppimapaikan ja työpaikan hakeminen. Työmotivaatio (asenne) (mielenkiinto alaan). Ammattitaidon, -pätevyyden vähyyys.

7.3 Rekryointitarpeet

Haastatteluaineistolla kartoitettiin yritysten rekryointitarpeita. Kysymykseen vastasi 267 yritystä, joista 184 yrityksellä oli rekryointitarpeita. Rekryointitarpeita oli näin ollen reilusti yli puolessa vastanneista yrityksistä (70 %). Rekryointitarvetta oli yhteensä 99 ammatissa. Taulukossa 21 on esitetty TOP 20 am-

mattia, joissa koettiin olevan rekryointitarvetta. Useimmissa yrityksissä on tarvetta rekrytoida myyjiä. Toimialoista ajoneuvojen vähittäiskauppa korostuu rekryointitarvekartoituksessa. Ajoneuvoihin liittyviä rekryointitarpeita esiintyi yhteensä 51 (sis. autoasentaja, ajoneuvoasentaja, ajoneuvomekaanikko, automyyjä, varaosamyyjä, tekninen myyjä, autopeltiseppä, autokoripeltiseppä, huoltomyyjä, huoltoaseman työntekijä, huoltamotyöntekijä).

Taulukko 21: Rekryointitarpeet ammattiryhmittäin

TOP 20	Nimi	Organisaatioiden määrä
1	Myyjä	61
2	Autonasentaja, ajoneuvoasentaja, ajoneuvomekaanikko	30
3	Kassamyyjä, myyjä-kassa, myymälän kassa, kassanhoitaja, myymäläkassanhoitaja	12
4	Vaatemyyjä	7
5	Työnjohtaja, esimies	6
6	Osa-aikamyyjä	6
7	Automyyjä	5
8	Yrittäjä, toimitusjohtaja, liikkeenharjoittaja	5
9	Sähköasentaja, sähköasennustyöntekijä	4
10	Varaosamyyjä	4
11	Sisustustarvikemyyjä, sisustusmyyjä	4
12	Tekninen myyjä	4
13	Puutarhuri	3
14	Autopeltiseppä, autokoripeltiseppä	3
15	Huonekalumyyjä, kalustemyyjä	3
16	Huoltomyyjä	3
17	Kokki	3
18	Parturi-kampaaja	2
19	Huoltoaseman työntekijä, huoltamotyöntekijä	2
20	Tarjoilija	2

8. Johtopäätökset

Työllisyys

Kaupan toimialaryhmän työllisyyden on VATT:n politiikkaskenaarioiden mukaan ennakoitu vähenevän 7,6 % vuodesta 2013 vuoteen 2030 mennessä. Työllisyyden vähentymisen on ennakoitu osittain johtuvan tuotantomuotojen uudistumisesta; mm. verkkokaupan yleistymisen ja kassapalveluiden vähentymisen seurauksena. Toisaalta ennustetaan, että mm. logistiikkapalvelut korvaavat kassapalveluita, ja kohdistavat työvoiman käyttöä uudelleen. Tämän vuoksi työvoiman ei ennusteta merkittävästi vähenevän.

Tässä selvityksessä tarkasteltujen toimialojen työllisistä yli kolmasosa työskentelee Uudellamaalla ja 57 % työllisistä on alle 40-vuotiaita. Toimialojen työllisten koulutusala painottuu perusasteen/lukion, ammatillisen koulutuksen ja opisto/AMK tason koulutukseen.

Tilastoanalyysi

Nykytilan tilastoanalyysi osoittaa, että vähittäiskaupan erikoistumattomien myymälöiden toimipaikat ovat vähentyneet 7 %, mutta henkilöstömäärä on lisääntynyt 10 %. Tosin erikoistumattomiin myymälöihin sisältyvät alatoimialat ovat kehittyneet eri tavoin, esimerkiksi pienten supermarkettien toimipaikat ovat lisääntyneet 34 %, kun taas valintamyymälöiden toimipaikat ovat vähentyneet 21 % ja kioskien toimipaikat 17 %.

Erikoismyymäläkategorioiden toimipaikkojen määrä on vähentynyt kaikissa muissa paitsi elintarvikkeiden, juomien ja tupakan erikoismyymälöissä, tori- ja markkinakaupassa ja vähittäiskaupassa muualla kuin myymälöissä, eli toisin sanoen verkkokaupassa ja postimyynissä. Verkkokauppa ja postimyynti ovat kasvaneet muita toimialaluokkia merkittävästi enemmän, 21 %.

Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden vähittäiskaupassa henkilöstömäärä on laskenut 20 % ja toimipaikat 14 %. Henkilöstömäärä ja toimipaikat ovat laskeneet muihin erikoistuneisiin vähittäiskaupan toimialakategorioiden verrattuna eniten. Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden vähittäiskauppa sisältää mm. puhelimien vähittäiskaupan, joiden markkinat ovat vähitellen siirtyneet operaattoreiden sähköisesti operoimaksi kytkykaupaksi. Tämän seurauksena oletettavasti fyysisiä toimipaikkoja on vähennetty ja henkilöstömäärä on suhteutettu paremmin soveltumaan asiakaspalveluun myymälöissä.

Verkkokaupan toimipaikkojen määrä on lisääntynyt 21 %, mutta henkilöstömäärä vähentynyt 5 %. Verkkokaupan digitaalinen kehitys on voinut osaltaan vaikuttaa henkilöstömäärien mitoittamiseen. Tosin huomion arvoista on todeta, että vaatteiden postimyynti ja verkkokauppa on kasvanut 17 % ja henkilöstömäärä 37 % ja muu postimyynti ja verkkokauppa 38 % ja henkilöstömäärä 41 %.

Toimialakategorioiden toimipaikkojen määrät ovat vähentyneet vuodesta 2008 vuoteen 2013 neljänneksen tai yli seuraavissa kategorioiden:

- valintamyymälät
- viihde-elektroniikan vähittäiskauppa
- tekstiilien vähittäiskaupassa
- mattojen, tapettien ja lattianpäällysteiden vähittäiskauppa
- kirjojen vähittäiskauppa

- matkailuvaunujen ja muualla luokittelemattomien moottoriajoneuvojen vähittäiskauppa

Kehitystä voidaan osittain selittää erikoistumattomien myymälöiden valikoimien laajenemisella. Esimerkiksi Prisma ja Citymarketit ovat kehittyneet valikoimiltaan täyden palvelun tavarataloiksi ja vieneet ostajia erikoisliikkeistä. Matkailuvaunujen toimipaikkojen väheneminen kielii siitä, että karavaanareita ei ole juurikaan tullut lisää.

Toimialakategorioista toimipaikkojen määrät ovat lisääntyneet vuodesta 2008 vuoteen 2013 neljänneksen tai yli seuraavissa kategorioissa:

- pienet supermarketit
- itsepalvelutavaratalot
- tavaratalot
- muu päivittäistavaroiden erikoisvähittäiskauppa
- terveydenhoitotarvikkeiden vähittäiskauppa
- vähittäiskauppa postimyyntiliikkeiden tai internetin välityksellä
- laajan valikoiman postimyynti ja verkkokauppa
- muu postimyynti ja verkkokauppa

Vähittäiskaupan alan toimijoiden liikevaihto yhteensä vuonna 2013 oli noin 45 miljardia euroa. Suurin liikevaihto muodostuu vähittäiskaupasta erikoistumattomissa myymälöissä ollen yhteensä noin 19 miljardia euroa. Toiseksi eniten liikevaihtoa on syntynyt muiden kotitaloustavaroiden vähittäiskaupassa ja muiden tavaroiden vähittäiskaupassa, molemmissa syntyi liikevaihtoa 5,7 miljardia euroa. Muiden tavaroiden vähittäiskauppa sisältää kulutustavaroiden, eli vaatteiden, jalkineiden ja lääkkeiden yms. vähittäiskaupan. Verkkokaupan ja postimyynnin liikevaihto on muihin alakategorioihin vielä vähäistä, ollen vuonna 2013 yhteensä noin 670 miljoonaa euroa.

Eniten liikevaihto on noussut tori- ja markkinakaupassa 17 % ja toiseksi eniten verkkokaupassa ja postimyynnissä sekä vähittäiskaupassa erikoistumattomissa myymälöissä. Liikevaihto on laskenut eniten henkilöautojen, matkailuvaunujen ja moottoriajoneuvojen vähittäiskaupassa (24 %), toiseksi eniten ajoneuvojen polttoaineen vähittäiskaupassa (8 %) ja kolmanneksi eniten tieto- ja viestintätekniisten laitteiden vähittäiskaupassa (7 %).

Kauppapankkien toimipaikkojen määrä on laskenut 13 % ja henkilöstömäärä 20 %. Kehitys on seurausta verkkopankkitoiminnan kasvusta. Pankit ovat karsineet fyysistä toimipaikkaverkostoaan, vähentäneet fyysisten toimipaikkojen palveluvalikoimaa ja lyhentäneet aukioloaikoja.

Suurimmat toimijat

Vähittäiskaupan suurimmat toimijat Kesko, S-Ryhmä ja Stockmann ovat kaikki siirtäneet palveluitaan verkkoon. Suomalainen vähittäiskauppa uskoo, että verkkokauppa yhdistettynä fyysiseen toimipaikkojen sijaintiin luo kilpailuetua kansainvälisiä toimijoita vastaan. Kilpailu vähittäiskaupassa on kovaa ja suurimmat toimijat pyrkivätkin erottautumaan kilpailijoista mm. tuote- ja palveluvalikoimalla, palvelulla ja omistusrakenteella. Vastuullisuutta korostetaan toiminnassa ja siitä pyritään viestimään kuluttajille mahdollisimman läpinäkyvästi.

Koulutus ja työmarkkinatoimijat

Vähittäiskaupan ala on hyvin laaja ja kaupan alalle voi suuntautua monella eri koulutustaustalla. Tähän selvitykseen sisältyvien toimialojen työllisten koulutusaste painottuu perusasteeseen tai vastaavaan ja ammatilliseen koulutukseen. Toimialan työllisistä 32,6 % omaa perusasteen koulutuksen tai lukiokoulutuksen, 37,8 % ammatillisen koulutuksen ja 22 % opisto- tai AMK-tason koulutuksen.

Kaupan alan keskeiset ammattiryhmät ovat kauppiaat ja myyjät sekä johtajat ja asiantuntijat. Yleisin koulutusala keskeisimmässä ammattiryhmässä on yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala. Toiseksi yleisin koulutusala on tekniikan ja liikenteen ala. Ammattiryhmissä työskentelee myös paljon henkilöitä, joilla ei ole ammatillisesti suuntautunutta tutkintoa. Asiantuntijoiden ja johtajien ammattiryhmässä koulutustausta painottuu kuitenkin enemmän ammatillisesti suuntautuneisiin tutkintoihin.

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alaa voi opiskella kaikilla koulutusasteilla. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan yleisin opintoala, josta sijoitetaan vähittäiskaupan alan ammattiteihin, on liiketalous ja kauppa. Liiketalouden ja kaupan alan tutkinnot antavat pääsääntöisesti hyvät edellytykset toimia vähittäiskaupan alalla, joskin alan tutkinnon suorittaneet sijoittuvat myös monille muille toimialoille ja monenlaisiin tehtäviin.

Vuonna 2012 liiketalouden ja kaupan opintoalalta valmistuneita työllisiä oli yhteensä runsaat 311 600 henkilöä. Heistä noin 42 700 eli 14 % sijoittui vähittäiskaupan toimialalle. Liiketalouden ja kaupan opintoalalta sijoitettiin tilastojen mukaan laajalti eri toimialoille.

Koulutuksen tavoin myös työmarkkinatoiminta on monitahoinen. Tähän selvitykseen valikoitui vähittäiskaupan alalle välittömästi ja välillisesti linkittyviä etujärjestöjä kaksi, yrittäjäjärjestöjä 22 ja työntekijäjärjestöjä 9 ja muita toimijoita yksi.

Ennakointihankkeiden tuloksia

Palvelualojen yleiset muutostekijät vaikuttavat myös kaupan alaan. Nämä muutostekijät ovat globalisaatio, teknologinen kehitys ja digitalisointi, verkostoituminen ja ikääntyminen. Teknologinen kehitys ja digitalisointi näkyvät vahvasti kauppojen toimintaympäristössä verkkokaupan voimakkaalla kasvulla. Myös globalisaation vaikutukset heijastuvat vahvasti etenkin suuriin toimijoihin, jotka panostavat kilpailuedun luomiseen kansallisella tasolla, jotta lisääntyneeseen ulkomailta tulevaan toimintaan pystytään vastaamaan. Toisaalta taas suuret toimijat ovat myös itse laajentaneet toimintaansa etenkin lähialueille. Tämä kehitys osoittaa keskeiset globalisaation vaikutukset toimintaympäristöön.

Teknologisen kehityksen keskiössä on kaupan kokonaishallinnointi teknologian avulla, jonka seurauksena saadaan kokonaisvaltaista ajantasaista tietoa mm. prosesseista, logistiikasta, asiakkaista ja työajankäytöstä. Teknologisen kehityksen mennessä eteenpäin, voidaan tulevaisuudelle ennustaa jopa vähittäiskaupan tuotteiden hintojen alenemisia.

Yleisistä muutostekijöistä verkostoituminen näkyy mm. keskeisenä toimintamuotona kauppaa kehitettäessä. Osajat 2015+ ennakointihankkeessa kuvataan kuinka kaupan kehittäminen pohjautuu kaupan, teollisuuden ja kuluttajien yhteistyöhön. Toimijat muodostavat toimintaverkoston, jonka jäsenet ovat toistensa kumppaneita.

lkääntyminen lisää mm. tarvetta lähikauppaverkoston kehittämiseksi. Pirkanmaan kaupan alan ennakoitihankkeessa nostettiin esille kuinka lähikauppaverkoston kehittämiseen on jo varauduttu Tampereen rakennesuunnitelmassa.

Yleisiä palvelualojen muutostekijöitä syvällisemmin Osaajat 2015+ ennakoitihankkeessa kuvataan vähittäiskaupan kehittämiseen vaikuttavat tekijät. Näitä tekijöitä ovat ilmastonmuutos, turvallisuusvaatimukset, kuluttajien ostokäyttäytyminen, verkkokauppa ja järjestelmien yhteensopivuus. Ilmastonmuutos vaikuttaa erityisesti kauppojen sijoittumiseen ja mm. Pirkanmaan kaupan alan ennakoitiselvityksessä ilmastonmuutoksen hillitsemisen päinvastainen trendi on ollut sijoittaa kauppiaita keskustojen ulkopuolelle. Tähän kehitykseen onkin haluttu puuttua mm. tiivistämällä kaupan ja viranomaisien yhteistyötä.

Ennakoitihankkeista syntyneet osaamistarpeet ovat kaikkien läpikäytyjen tutkimusten tulosten kannalta samansuuntaisia. Työntekijöiden osaamistarpeita tulevaisuudessa on ennakoitu olevan asiakaspalvelusaaminen ja myyntitaidot, yleisesti työyhteisötaidot ja siihen liittyen erityisesti yhteistyökyky. Myös työntekijöiden ymmärrystä kannattavuudesta tarvitaan. Lisäksi työntekijöillä on hyvä olla jokin oma erikoistaito, esim. ymmärrys rautakaupan tuotteista. Pirkanmaan selvityksessä nostettiin lisäksi esiin koulutuksen tarve erikoiskaupan alalle. Esimiesten osaamistarpeita ovat niin ikään yhteistyökyky ja laajemmin ihmisosaaminen, joka sisältää mm. osaamisen johtamisen. Muita osaamistarpeita ovat oppimisaaminen sisältäen muutosvalmiuden sekä asiakkuusosaamisen-ml. asiakkaiden tarpeiden tunnistamisen ja ennakoinnin ja asiakkaan arvoketjun kokonaishallinnan. Esimiehillä tulee olla myös talousosaamista ja johtamisaamista, joka tässä yhteydessä sisältää yhteisön johtamisen ohella myös itsensä johtamisen taidon.

Kauppa kuvataan palvelualojen ennakoitihankkeessa haluttuna ja arvostettuna ammattilaisten työpaikkana, joka tarjoaa väliaikaisen tai toisaalta koko elämänuran kestävän työpaikan. Kaupan ala nähdään kiehtovana, mutta toisaalta haastavana alana. Haasteita aiheuttavat esimerkiksi pysyvien työntekijöiden houkuttelemisen. Tulevaisuudessa kaupan alan yrityksiä kehoitetaan lisäämään vetovoimaisuutta esim. tarjoamalla mahdollisuuksia uralla etenemiseen ja kouluttautumiseen.

Ennakoitihankkeiden johtopäätöksenä voidaan todeta, että kaupan alan toimintaympäristömuutokset noudattavat yleistä tulossa olevaa työelämän vaihetta, jota kutsutaan ”*Design- ja elämysyhteiskunnaksi*”. Tässä työelämän vaiheessa tiedon merkitys lisääntyy, työ on projektiluontoista, tarkat ohjeet korvataan suuntaviivoilla ja hierarkiat korvautuvat verkostoilla.

Työpaikkailmoitusanalyysin tuloksia

Vähittäiskaupan työpaikkailmoittelu on te-palvelut.fi-palvelussa vuodesta 2011 vähentynyt, jonka on oletettu johtuvat mm. talouden suhdanteista, muiden rekrytointikanavien yleistymisestä ja verkkokaupan kasvusta. Työpaikkailmoituksia on julkaistu eniten Uudellamaalla. Eniten työpaikkailmoituksia kohdistettiin myyjiin ja merkittävin osaamistarve oli asiakaspalvelu ja henkilökohtainen ominaisuus oli reippaus.

Osaamistarvekartoituksen tuloksia

Haastatteluaineistojen mukaan vähittäiskaupan osaamistarve muuttuu tulevaisuudessa, mutta asiakaspalvelutaidot ja palveluaituus ovat tärkeimpiä osaamistarpeita nyt ja tulevaisuudessa. Lisäksi myyntiin liittyvät taidot ja tietotekniset taidot ovat tärkeitä nyt ja tulevaisuudessa. Tulevaisuuden osaamistarpeissa heijastuu teknologian kehittyminen, neljä kymmenestä tulevaisuuden osaamistarpeesta liittyykin jollain muotoa digitaalisuuteen. Tällä hetkellä useimmissa tutkimukseen vastanneissa organisaatioissa on tarvetta rekrytoida myyjiä. Myyjän ammattiryhmä onkin keskeisin ammatti vähittäiskaupan alalla.

9. Lähteet

Ahokas, J., Honkatukia, J., Lehmus, M., Niemi, J., Simola, A., Tamminen, S. 2015. Työvoiman tarve Suomen taloudessa vuosina 2015-2030. VATT Tutkimukset 181. http://www.vatt.fi/file/vatt_publication_pdf/t181.pdf

Andolin, M., Järvinen, J. Vataja, I., 2015. Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan erikoistumattoman vähittäiskaupan työpaikkailmoitusten analyysi. Foredata Oy.

Andolin, M., Järvinen, J. Vataja, I., 2015. Vähittäiskaupan työpaikkailmoitusten analyysi. Foredata Oy.

Elinkeinoelämän keskusliitto. 2006. Palvelut 2020 – Osaaminen kansainvälisessä palveluyhteiskunnassa

Jokiranta, K. 2012. Osaajat 2015+ vähittäiskaupan tulevaisuuden osaamistarpeet. Mercuria Kauppiaitten Kauppaopilaite.

Keskon Liiketoimintakatsaus, 2014

Opetushallinnon tilastopalvelu. Ammatillinen koulutus. Tutkinnot. Koulutusalat:http://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Ammatillinen%20koulutus%20-%20tutkinnot%20-%20koulutusala.xlsb

Opetushallinnon tilastopalvelu. Oppilaitosverkosto – Ammatillinen - Koulutusala: http://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Oppilaitosverkosto%20-%20ammatillinen%20-%20koulutusala.xlsb

Opetushallinnon tilastopalvelu. Oppilaitosverkosto - Ammattikorkeakoulujen tutkinnot - Koulutusala: http://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Ammattikorkeakoulujen%20tutkinnot%20-%20koulutusala.xlsb

Opetushallinnon tilastopalvelu. Yliopistokoulutuksen tutkinnot – Näkökulma - koulutusala: http://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Yliopistokoulutuksen%20tutkinnot-n%C3%A4k%C3%B6kulma-koulutusala.xlsb

S-Ryhmän vuosi 2013 SOK-Yhtymän tilinpäätös

Stockmann Vuosikertomus, 2014

Suontama, T., Hautamäki, J., Leveälahti, S. 2011. Viljaklusterin tulevaisuuskuva ja alustavat osaamiskvalifikaatiot. Lahden ammattikorkeakoulu.

Tekes. Avoin tietoaaineisto – Tekesin myöntämä tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus. https://extranet.tekes.fi/ibi_apps/WFServlet?IBIF_ex=o_myonto_htm1&IBIAPP_app=openraho

Tilastokeskus. Kaupan kehitys vuonna 2013 edellisvuotta heikompaa: http://www.stat.fi/til/klv/2013/12/klv_2013_12_2014-02-14_kat_001_fi.html

Toimiala online: <http://www2.toimialaonline.fi/>

Vihavainen, R., Ollikainen, T., Toivonen, K., Graf, A., Leveälahti, S., Järvinen, J. 2010. Pirkanmaan kaupan alan ennakoitiselvitys. Pirkanmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisu.

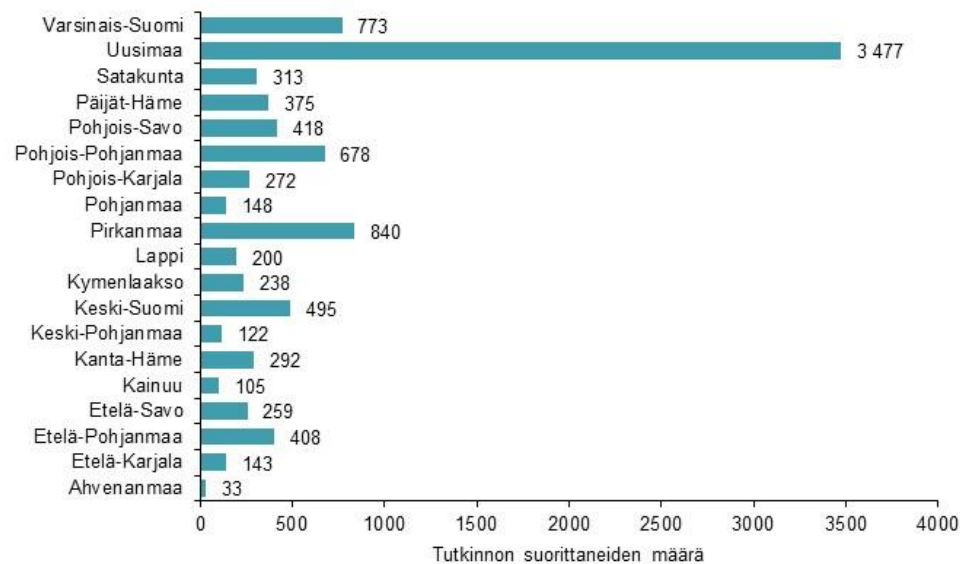
10. Liitteet

Liite 1: Yhteenveto koulutuksesta maakunnittain ja oppilaitoksittain, tietoa vuonna 2013 tutkinnon suorittaneista maakunnittain ja oppilaitoksittain

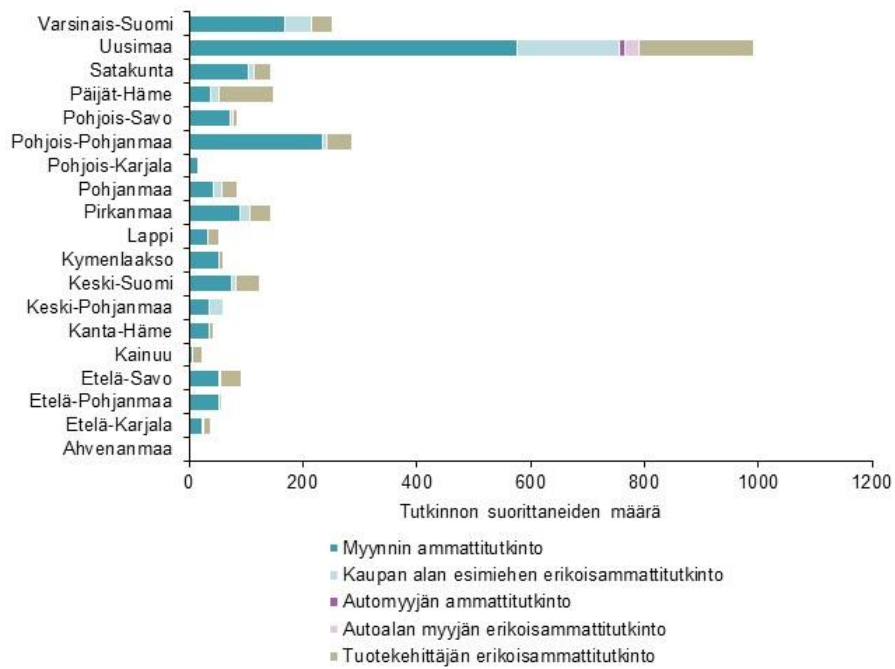
Liite 2: Foredata Oy - Vähittäiskaupan ja elintarvikkeiden, juomien ja tupakan erikoistumattoman vähittäiskaupan työpaikkailmoitusanalyysit
(erillinen tiedosto)

Liite 1: Yhteenveto koulutuksesta maakunnittain ja oppilaitoksittain, tietoa vuonna 2013 tutkinnon suorittaneista maakunnittain ja oppilaitoksittain

Ammatillinen koulutus

Kuvio 1: Merkonomien tutkinnon suorittaneet vuonna 2013 maakunnittain

Kuvio 2: Vähittäiskaupan alan kannalta keskeisen ammatti-tai erikoisammattitutkinnon suorittaneet vuonna 2013 maakunnittain

Taulukko 1: Merkonomi tutkinnon suorittaneiden määrät maakunnittain ja oppilaitoksittain³³ (taulukossa tuntematon viittaa siihen, että kyseisessä kaupungissa on suoritettu tutkinto näyttötutkintona)

Maakunta/oppilaitos	Suoritetut tutkinnot 2013	Maakunta/oppilaitos	Suoritetut tutkinnot 2013
Ahvenanmaa	33	Lappi	200
Ålands yrkesgymnasium	33	Itä-Lapin ammattiopisto	12
Etelä-Karjala	143	Ammattiopisto Lappia	41
Saimaan ammattiopisto Sampo	131	Lapin ammattiopisto	97
Tuntematon	12	Saamelaisalueen koulutuskeskus	10
Etelä-Pohjanmaa	408	Tuntematon	40
Järvisseudun ammatti-instituutti	38	Pirkanmaa	840
Koulutuskeskus Sedu	191	Ikaalisten kauppaoppilaitos	42
Sedu aikuiskoulutus	62	Mäntän seudun koulutuskeskus	57
Suomen yrittäjäopisto	68	Tampereen Aikuiskoulutuskeskus	23
Suupohjan ammatti-instituutti	20	Tampereen seudun ammattiopisto	442
Tuntematon	29	Valkeakosken ammatti- ja aikuisopetuskeskus	78
Etelä-Savo	259	Tuntematon	198
Etelä-Savon Ammattiopisto	152	Pohjanmaa	148
Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto	80	Optima	8
Tuntematon	27	Yrkesakademien i Osterbotten	11
Kainuu	105	Vaasan aikuiskoulutuskeskus	22
Kainuun ammattiopisto	98	Vaasan ammattiopisto	97
Tuntematon	7	Tuntematon	10
Kanta-Häme	292	Pohjois-Karjala	272
Faktia Koulutus Oy	18	Pohjois-Karjalan aikuisopisto	43
Ammattiopisto Tavastia	100	Pohjois-Karjalan ammattiopisto Joensuu	139
Forssan ammatti-instituutti	52	Pohjois-Karjalan ammattiopisto Kitee	16
Kiipulan ammattiopisto	28	Pohjois-Karjalan ammattiopisto Lieksa	23
Hyria Koulutus Oy	49	Pohjois-Karjalan ammattiopisto Nurmes	23
Tuntematon	45	Ammattiopisto Luovi	2
Keski-Pohjanmaa	122	Tuntematon	26
Keski-Pohjanmaan ammattiopisto	119	Pohjois-Pohjanmaa	678
Tuntematon	3	Haapaveden opisto	16
Keski-Suomi	495	Haapajärven ammattiopisto	43
Jyväskylän aikuisopisto	99	Kainuun ammattiopisto	36
Jyväskylän ammattiopisto	214	Oulaistan ammattiopisto	69
Jämsän ammattiopisto	61	Ammattiopisto Luovi	40
Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto	71	Oulun seudun ammattiopisto	300
Tuntematon	50	Raahen Porvari- ja Kauppakoulu	116
Kymenlaakso	238	Tuntematon	58
Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto	113	Pohjois-Savo	418
Kouvolan seudun ammattiopisto	109	Savon ammatti- ja aikuisopisto	334
Tuntematon	16	Tuntematon	84

³³ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen

Maakunta/oppilaitos	Suoritetut tutkinnot 2013
Päijät-Häme	375
Koulutuskeskus Salpaus	288
Kiipulan ammattiopisto	5
Tuntematon	82
Satakunta	313
WinNova	179
Huittisten Ammatti ja yrittäjäopisto	73
SATAEDU	23
Tuntematon	38
Uusimaa	3 477
Axxell	78
Keskuspuiston ammattiopisto (Invalidiliitto)	13
Omnian aikuisopisto	83
Omnian ammattiopisto	284
Amiedu	55
Ammattiopisto Luovi	15
Helmi Liiketalousopisto	310
Markkinointi-instituutti	53
MJK-instituutti	10
Suomen liikemiesten kauppapilaitos	635
Yrkesinstitut Practicum	83
Hyria Koulutus Oy	185
Keudan aikuisopisto	18
Validia ammattiopisto	38
Keudan ammattiopisto	152
Luksia, Länsi-Uudenmaan aik. op.	38
Luksia, Länsi-Uudenmaan amm. op.	73
Edupoli	40
Kauppiaitten kauppapilaitos	243
Porvoo International Collage	91
Tuntematon	980
Varsinais-Suomi	773
Axxell Utbildning Ab	34
Liedon ammatti- ja aikuisopisto	31
Loimaan ammatti- ja aikuisopisto	40
Uudenkaupungin ammatti- ja aikuisopisto	54
Raision aikuiskoulutuskeskus Timali	8
Raision kauppapilaitos	111
Salon aikuisopisto	44
Salon ammattiopisto	47
Turun ammatti-instituutti	286
Tuntematon	118
Yhteensä	9 589

Taulukko 2: Myynnin ammattitutkinnon suorittaneet vuonna 2013 maakunnittain ja oppilaitoksittain³⁴
(taulukossa tuntematon viittaa siihen, että kyseisessä kaupungissa on suoritettu tutkinto näyttötutkintona)

Maakunta/oppilaitos	Suoritetut tutkinnot 2013	Maakunta/oppilaitos	Suoritetut tutkinnot 2013
Uusimaa	576	Etelä-Savo	53
Omnian aikuisopisto	26	Etelä-Savon ammattiopisto	33
Tuntematon	511	Tuntematon	19
AEL Ammattienedistämislaitos	18	Savon ammatti- ja aikuisop.	1
Amiedu	18	Pohjois-Savo	72
Edupoli	13	Tuntematon	38
Markkinointi-instituutti	7	Ylä-Savon ammattiopisto	8
Rastor Oy	3	Savon ammatti- ja aikuisopisto	26
Luksia, Länsi-Uudenmaan aik.op	7	Pohjois-Karjala	15
Varsinais-Suomi	169	P-K:n Aikuisopisto	11
Faktia Koulutus Oy	15	Tuntematon	4
Tuntematon	56	Keski-Suomi	75
Raisio aikuiskoul.kesk.Timari	20	Jyväskylän aikuisopisto	45
Salon seudun aikuisopisto	15	Tuntematon	24
Turun Aikuiskoulutuskeskus	19	Jämsän ammattiopisto	5
Turun ammatti-inst.(1.8.1998-)	44	Pohj.Keski-Suomen ammattiopist	1
Satakunta	104	Etelä-Pohjanmaa	52
Huittisten Amm. ja yrit.opisto	12	Suomen Yrittäjäopisto	17
SATAEDU	28	Tuntematon	6
WinNova	57	Sedu Aikuiskoulutus, liikel.	29
Tuntematon	7	Pohjanmaa	42
Kanta-Häme	35	Tuntematon	23
Faktia Koulutus Oy	9	Vaasan aikuisk.-Vasa vuxenutb.	12
Tuntematon	2	Yrkesakademien i Österbotten	7
Ammattiopisto Tavastia	14	Keski-Pohjanmaa	36
Kipulan amm.opisto(1.1.2009-)	10	Keski-Pohjanmaan ammattiopisto	32
Pirkanmaa	89	Tuntematon	4
Tuntematon	29	Pohjois-Pohjanmaa	234
Mäntän seudun koulutuskeskus	1	Tuntematon	39
Tampereen Aikuiskoulutuskeskus	28	Koillis-Suomen Aikuiskoul. Oy	10
Tampereen seudun ammattiopisto	17	Lapin amm.opisto (1.1.2007-)	12
Valkeakosken ammatti- ja aik.op	14	Oulaisten ammattiopisto	5
Päijät-Häme	39	Ammattiopisto Luovi(1.1.2009-)	26
Koulutuskeskus Salpaus	22	Markkinointi-instituutti	9
Tuntematon	17	Oulun Aikuiskoulutuskeskus Oy	48
Kymenlaakso	52	Oulun seudun ammattiopisto	50
Etelä-Kymenlaakson ammattiop.	17	PSK-Aikuisopisto	35
Tuntematon	23	Kainuu	5
Aikuiskoulutuskeskus Kouvola	8	Tuntematon	5
Faktia Koulutus Oy	4	Lappi	32
Etelä-Karjala	23	Tuntematon	12
Saimaan ammattiopisto Sampo	17	Ammattiopisto Lappia	20
Tuntematon	6	Yhteensä	1 703

³⁴ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen

Taulukko 3: Kaupan esimiehen erikoisammattitutkinnon suorittaneet vuonna 2013 maakunnittain ja oppilaitoksittain³⁵

Maakunta/oppilaitos	Suoritetut tutkinnot 2013
Uusimaa	179
Espoo	5
Helsinki	79
Rastor Oy	3
Hyvinkää	1
Järvenpää	3
Lohja	2
Porvoo	1
Raasepori	20
Vantaa	68
Varsinais-Suomi	47
Loimaa	1
Raisio	3
Raision aikuiskoul.kesk.Timali	1
Salo	1
Turku	42
Turun Aikuiskoulutuskeskus	1
Satakunta	9
Rauma	9
WinNova	4
Kanta-Häme	1
Hämeenlinna	1
Pirkanmaa	17
Tampere	17
Tampereen Aikuiskoulutuskeskus	1
Päijät-Häme	13
Lahti	13
Kymenlaakso	1
Kouvola	1

Maakunta/oppilaitos	Suoritetut tutkinnot 2013
Etelä-Karjala	2
Lappeenranta	2
Etelä-Savo	2
Savonlinna	2
S.linnan ammatti- ja aikuisop.	2
Pohjois-Savo	6
Kuopio	6
Pohjois-Karjala	2
Joensuu	2
Keski-Suomi	8
Jyväskylä	7
Äänekoski	1
Etelä-Pohjanmaa	6
Kauhajoki	1
Seinäjoki	5
Sedu Aikuiskoulutus, liikel.	2
Pohjanmaa	16
Pietarsaari	1
Vaasa	15
Keski-Pohjanmaa	24
Kokkola	24
Pohjois-Pohjanmaa	8
Haapavesi	1
Nivala	2
Oulu	5
Tampereen Aikuiskoulutuskeskus	1
Kainuu	1
Kajaani	1
Lappi	2
Rovaniemi	1
Tornio	1
Yhteensä	344

³⁵ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen

Taulukko 4: Automyyjän ammattitutkinnon suorittaneet vuonna 2013 maakunnittain ja oppilaitoksittain³⁶

Maakunta/oppilaitos	Tutkinnon suorittaneet 2013
Uusimaa	11
Helsinki	11
Etelä-Pohjanmaa	1
Seinäjoki	1
Yhteensä	12

Taulukko 5: Autoalan myyjän erikoisammattitutkinnon suorittaneet vuonna 2013 maakunnittain ja oppilaitoksittain³⁷

Maakunta/oppilaitos	Tutkinnon suorittaneet 2013
Uusimaa	23
Helsinki	23
Yhteensä	23

---

³⁶ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen

³⁷ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen

Taulukko 6: Tuotekehittäjän erikoisammattitutkinnon suorittaneet vuonna 2013 maakunnittain ja oppilaitoksittain³⁸

Maakunta/oppilaitos	Tutkinnon suorittaneet 2013	Maakunta/oppilaitos	Tutkinnon suorittaneet 2013
Uusimaa	204	Etelä-Karjala	13
Espoo	25	Lappeenranta	13
Helsinki	104	Etelä-Savo	38
AEL Ammattienedistämislaitos	2	Juva	2
Rastor Oy	2	Rastor Oy	2
Ravintolakoulu Perho	1	Mikkeli	19
Hyvinkää	4	Savonlinna	17
Järvenpää	24	Pohjois-Savo	6
Lohja	2	Kuopio	6
Porvoo	2	Pohjois-Karjala	3
Raasepori	9	Joensuu	3
Vantaa	34	Keski-Suomi	40
Varsinais-Suomi	36	Jyväskylä	35
Loimaa	1	Raahan amm.aikuiskoulutuskesk.	2
Raisio	1	Äänekoski	5
Salo	3	Etelä-Pohjanmaa	3
Turku	31	Lappajärvi	1
Rastor Oy	10	Seinäjoki	2
Satakunta	31	Pohjanmaa	27
Huittinen	18	Vaasa	27
Huittisten Amm. ja yritt.opisto	18	Rastor Oy	5
Rauma	13	Keski-Pohjanmaa	3
WinNova	8	Kokkola	3
Kanta-Häme	6	Pohjois-Pohjanmaa	44
Forssa	2	Oulu	41
Hämeenlinna	4	Raahе	3
Pirkanmaa	38	Kainuu	18
Sastamala	2	Kajaani	18
Tampere	36	Rastor Oy	1
Tampereen Aikuiskoulutuskeskus	1	Lappi	18
Päijät-Häme	96	Rovaniemi	18
Lahti	96	Yhteensä	632
Koulutuskeskus Salpaus	40		
Kymenlaakso	8		
Kotka	7		
Kouvola	1		

³⁸ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen

Ammattikorkeakoulu

Taulukko 7: Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan tradenomitutkinnon suorittaneet vuonna 2013 oppilaitoksittain³⁹

Ammattikorkeakoulu	Amk-tutkintoon johtava nuorten koulutus	Amk-tutkintoon johtava aikuiskoulutus	Ylempi ammattikorkea koulututkinto	Yhteensä
Arcada-Nylands sv.yrkeshögsk.	103	0	9	112
Centria amm.kork.- yrkeshögsk.	225	13	8	246
HAAGA-HELIA ammattik.-yrkesh.	778	227	48	1 053
Hämeen ammattikorkeakoulu	141	34	52	227
Jyväskylän ammattikorkeakoulu	259	35	35	329
Kajaanin ammattikorkeakoulu	76	27	9	112
Karelia-ammattikorkeakoulu	141	28	0	169
Kemi-Tornion ammattikorkeak.	51	42	0	93
Kymenlaakson ammattikorkeak.	194	48	11	253
Lahden ammattikorkeakoulu	231	53	27	311
Laurea-ammattikorkeakoulu	491	49	1	541
Metropolia Ammattikorkeakoulu	305	75	42	422
Mikkelin ammattikorkeakoulu	103	26	12	141
Oulun seudun ammattikorkeak.	236	51	20	307
Rovaniemen ammattikorkeakoulu	98	20	8	126
Saimaan ammattikorkeakoulu	139	14	14	167
Satakunnan ammattikorkeakoulu	242	92	25	359
Savonia-ammattikorkeakoulu	172		14	186
Seinäjoen ammattikorkeakoulu	179	55	7	241
Tampereen ammattikorkeakoulu	251	39	27	317
Turun amm.kork.-Åbo yrkeshögsk	365	134	18	517
Vaasan amm.kork.-Vasa yrkesh.	194	13	2	209
Yrkeshögskolan Novia	81	13		94
Yhteensä	5 055	1 088	389	6 532

³⁹ Lähde: Opetushallituksen tilastopalvelu Vipunen